

Η ΛΕΥΚΗ ΒΙΒΛΟΣ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΑΠΝΟΚΑΛΙΕΡΓΕΙΑΣ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2003

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

---

1 - ΤΑ ΚΡΙΣΙΜΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΑΠΝΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ

- 1.1 – Κοινοτικές πολιτικές με συνοχή
- 1.2 - Η προστασία του καταναλωτή και η δημόσια υγεία
- 1.3 - Η διάσωση του οικονομικού ιστού της υπαίθρου
- 1.4 - Το ζήτημα των εναλλακτικών καλλιεργειών
- 1.5 - Η θέση της ευρωπαϊκής καπνοκαλλιέργειας στον κόσμο

2 - ΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΣΕΝΑΡΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

- 2.1 - Σενάρια εκτός των πλαισίων της ΚΑΠ
- 2.2 - Η σταδιακή κατάργηση των επιδοτήσεων
- 2.3 - Η αποσύνδεση με πέρασμα στον 2^ο πυλώνα
- 2.4 - Η διατήρηση του υπάρχοντος συστήματος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Στοιχεία και αριθμοί για την ευρωπαϊκή καπνοκαλλιέργεια

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΜΙΑ ΛΕΥΚΗ ΒΙΒΛΟΣ, ΚΑΡΠΟΣ ΕΝΟΣ ΠΟΛΥΜΗΝΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΜΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΠΛΕΥΡΕΣ ΠΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΑΠΝΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ

Από το καλοκαίρι του 2003, ο προβληματισμός για το σύστημα πλαισίωσης της ευρωπαϊκής καπνοκαλλιέργειας και για το μέλλον της μετά το 2005, θα αποτελεί τμήμα των θεμάτων που θα εξετάζουν τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα. Αυτός ο προβληματισμός, του οποίου προηγήθηκαν αντιπαραθέσεις σχετικές με την υποτιθέμενη αντίφαση μεταξύ του συστήματος επιδοτήσεων στους καπνοκαλλιεργητές και της πολιτικής δημόσιας υγείας, θα είναι στο επίκεντρο του χρονοδιάγραμματος για την ευρωπαϊκή γεωργία: αναθεώρηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Θέλοντας να ενεργήσουν έγκαιρα πριν από τα γεγονότα αυτά, οι ευρωπαίοι καπνοπαραγωγοί, που έχουν συνενωθεί στα πλαίσια της UNITAB, ξεκίνησαν, με βάση μια Πράσινη Βίβλο που δημοσιεύτηκε το φθινόπωρο του 2002, ένα διάλογο με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη για να συμβάλουν με τρόπο συγκεκριμένο στην ανταλλαγή απόψεων που αφορά την ευρωπαϊκή καπνοκαλλιέργεια και την πορεία της.

Αυτή η Πράσινη Βίβλος χρησίμευσε σαν βάση συζήτησης για τις επαφές με τα εθνικά και κοινοτικά θεσμικά όργανα καθώς και με τους αντιπροσωπευτικούς φορείς στις Βρυξέλλες. Συνολικά περισσότερες από 460 προσωπικές επιστολές στάλθηκαν στις Βρυξέλλες στην Επιτροπή, σε ευρωβουλευτές, σε μέλη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής και της Επιτροπής των Περιφερειών, σε αντιπροσωπευτικές ενώσεις, που οδήγησαν σε πολλές επαφές, επίσημες ή τηλεφωνικές, και σε απαντήσεις, γραπτές ή προφορικές. Μερικές φορές, όμως, αναμενόμενοι συνομιλητές αρνήθηκαν να μπουν σ' αυτή τη διαδικασία ανταλλαγών, θεωρώντας ότι ξέφευγε από τα ενδιαφέροντα ή τις αρμοδιότητές τους. Αυτή η Πράσινη Βίβλος μοιράστηκε σε χιλιάδες αντίτυπα, στα Κράτη μέλη, και επέτρεψε έτσι να συλλεγούν πολλές ακόμα απόψεις.

Η παρούσα Λευκή Βίβλος αποτελεί τη σύνθεση του συνόλου αυτών των ανταλλαγών, προσπάθεια ευαίσθητη, αν σκεφτεί κανείς το πόσο διαφορετικές απόψεις διατυπώθηκαν, αλλά που μας φαίνεται πως μπορεί να διαρθρωθεί γύρω από τρεις βασικούς άξονες:

- αναδιατύπωση των κρίσιμων ζητημάτων που τίθενται σήμερα για τον τομέα: πρόκειται για τα ζητήματα που έθεσε αρχικά η Πράσινη Βίβλος, αλλά με άλλη σειρά παρουσίασης, γιατί σχεδόν όλοι όσοι ρωτήθηκαν θεωρούν πως το πρωταρχικό ζήτημα για την καπνοκαλλιέργεια δεν είναι η υγεία αλλά φυσικά η ένταξή της σε ένα συνεκτικό σύνολο κοινοτικών πολιτικών, και με την προσθήκη του ζητήματος των εναλλακτικών καλλιεργειών σαν ένα από τα μείζονα θέματα του κλάδου
- αξιολόγηση των διαφόρων δυνατών σεναρίων για το μέλλον της ευρωπαϊκής καλλιέργειας και της πραγματοποιησιμότητάς τους, κατά τη γνώμη αυτών που συναντήσαμε αλλά και κατά τη γνώμη των καπνοπαραγωγών
- παρουσίαση του τομέα με αριθμητικά στοιχεία των οποίων η παρουσία στην Πράσινη Βίβλο εκτιμήθηκε ιδιαίτερα απ' όλους όσους συναντήσαμε και γι' αυτό αποφασίστηκε η διατήρησή τους ως παράρτημα αυτής της Λευκής Βίβλου.

Πάντως υπό το φως όλων αυτών των απαντήσεων, οι ευρωπαίοι καπνοπαραγωγοί, που επιθυμούν η πρωτοβουλία τους αυτή να αποτελέσει μια χρήσιμη συμβολή στον διεξαγόμενο διάλογο, παρατηρούν πως δεν υπάρχει κανένα σενάριο αξιόπιστο και με διάρκεια που να μπορεί να υποκαταστήσει το ισχύον σύστημα και να είναι ικανό να διατηρήσει τα επίπεδα απασχόλησης και δραστηριότητας στις παραγωγικές περιφέρειες. Η ΚΟΑ του καπνού, που σίγουρα επιδέχεται τελειοποιήσεις, παραμένει ως σήμερα η

καλύτερη επιλογή και πιθανότατα η μόνη που είναι ταυτόχρονα πολιτικά αποδεκτή, οικονομικά βιώσιμη και κοινωνικά υποστηρίξιμη.

ΤΑ ΚΡΙΣΙΜΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΑΠΝΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ

1.1 – ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΜΕ ΣΥΝΟΧΗ

Ανάμεσα στα κρίσιμα ζητήματα που έθετε η Πράσινη Βίβλος υπήρχε, στο τέλος, το χρονοδιάγραμμα των μελλοντικών κανονιστικών εξελίξεων, κυρίως η ενδιάμεση επανεκτίμηση (*mid-term review*) της ΚΑΠ, η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και φυσικά η αξιολόγηση και η αναθεώρηση της ίδιας της ΚΟΑ καπνού.

Η βασική συμβολή αυτών που συναντήσαμε αφορούσε αυτό ακριβώς το σημείο. Του αφιέρωσαν μεγαλύτερη έκταση και αναδιατύπωσαν τον τίτλο του προτιμώντας την έννοια της συνοχής στις κοινοτικές πολιτικές.

→ Η ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ Η ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Όλοι πράγματι είναι σύμφωνοι στην αναγνώριση της πρωτοκαθεδρίας των ιδρυτικών Συνθηκών της Ένωσης. Αυτές ορίζουν πως "*η Κοινή Αγροτική Πολιτική έχει στόχο να εξασφαλίζει ένα δίκαιο βιοτικό επίπεδο στο γεωργικό πληθυσμό*" (αρθρ. 33), ένα πλαίσιο που θα πρέπει να διασφαλίζει τη συνέχεια της ευρωπαϊκής καπνοκαλλιέργειας.

Στο πλαίσιο, όμως, της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής ασκείται μια σειρά έντονων εξωτερικών πιέσεων: αναπροσαρμογές σε **θέματα κοινοτικού προϋπολογισμού, διεθνής περίγυρος** (ιδιαίτερα οι συζητήσεις στα πλαίσια του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου), **διεύρυνση της Ένωσης** προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης αλλά και **νέες προσδοκίες του κοινωνικού συνόλου απέναντι στη γεωργία**, ιδιαίτερα συντήρηση του χώρου και του τοπίου.

Με τον τρόπο αυτό **όλοι, συμπεριλαμβανομένων και των σκληρότερων πολέμιων του συστήματος, αναγνωρίζουν** τη νομιμοποίηση της γεωργικής πολιτικής και τη συλλογική ευθύνη που ανέλαβαν τα κοινοτικά θεσμικά όργανα απέναντι στους αγρότες εδώ και 30 χρόνια. Μόνο με τρόπο σφαιρικό και βαθμιαίο μπορούν να προωθηθούν αλλαγές, οι οποίες πρέπει να λαμβάνουν υπ' όψη όλο το εύρος των διαφορών στη γεωργική δραστηριότητα και συνεπώς τις διάφορες οργανώσεις αγοράς, χωρίς να εξαιρείται και η ΚΟΑ του καπνού.

→ ΣΥΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΛΛΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ, ΚΥΡΙΩΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΓΕΙΑ

Η ύπαρξη μιας πολιτικής δημόσιας υγείας που έχει στόχο να προστατεύσει και να απομακρύνει τους καταναλωτές από την κατανάλωση καπνού, θέτει σε πολλούς παρατηρητές ένα **πρόβλημα ηθικής φύσης** περί συνοχής στις κοινοτικές πολιτικές, ανάμεσα στη στήριξη της καλλιέργειας και την προστασία του καταναλωτή.

Απαντήσεις επί της ουσίας υπάρχουν. Πρόκειται για το επόμενο κεφάλαιο πάνω στα κρίσιμα ζητήματα που θέτει η προστασία του καταναλωτή και η δημόσια υγεία. Αξίζει πάντως να υπογραμμιστεί πως **το ηθικό ζήτημα αποσιωπάται πολύ γρήγορα** όταν πρόκειται τα Κράτη μέλη να εισπράξουν τα **63 δισεκατομμύρια Ευρώ των ετήσιων φόρων** επί των τελικών προϊόντων του καπνού ή να ενδιαφερθούν για τις **συνθήκες εργασίας και παραγωγής** στις αναπτυσσόμενες χώρες που είναι μεταξύ των βασικών εξαγωγέων ακατέργαστου καπνού.

Όσον αφορά το τυπικό μέρος, πολλοί συνομιλητές υπογραμμίζουν πως μια βιώσιμη προσέγγιση της κοινοτικής πολιτικής συνίσταται στην αποφυγή άστοχων αναμίξεων των διαφόρων πτυχών της, γνωρίζοντας μάλιστα πως ειδικά η αγροτική πολιτική, που είναι μια από τις σπάνιες γνήσιες κοινές πολιτικές και που ισχύει εδώ και πάνω από 30 χρόνια, δεν μπορεί με κανένα τρόπο να παραλληλιστεί με μια **πολιτική δημόσιας υγείας που μόλις άρχισε να σκιαγραφείται και η οποία θεωρητικά ανήκει ακόμη στην αρμοδιότητα των Κρατών μελών.**

Η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την ΓΔ SANCO, αναγνώρισε αυτή την πραγματικότητα αφού **υπερασπίστηκε ενώπιον του ΠΟΨ την αρχή των ενισχύσεων στην καπνοκαλλιέργεια** και αρνήθηκε, στο όνομα της διατήρησης του κοινοτικού κεκτημένου, την καταγγελία τους από την Διεθνή Σύμβαση για την καταπολέμηση του καπνίσματος. Κατά τον ίδιο τρόπο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, που μόλις ολοκλήρωσε τη διαπραγμάτευση των Συνθηκών ένταξης των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, ενέκρινε για την Πολωνία ποσόστωση 37.500 τόν. με την προοπτική της εισδοχής της στην Ευρωπαϊκή Ένωση ενώ η σημερινή της παραγωγή είναι μόνο 25 χιλιάδες τόν. καπνού σε φύλλα.

Επιγραμματικά αποσπάσματα, επί λέξει

"Και χωρίς να είμαι υπέρ αυτού του συστήματος, πρέπει να παραδεχτώ πως θα ήταν σήμερα εντελώς ανεύθυνο να διαλυθεί η ΚΑΠ, για τους αγρότες βέβαια, για τους βιομηχανικούς κλάδους αλλά και για τους καταναλωτές."

"Ο διάλογος για το μέλλον της παραγωγής καπνού απαιτεί χρόνο για να υπάρξει ένας σωστός δημιουργικός προβληματισμός "

"Την ώρα που η Ευρωπαϊκή Ένωση αναρωτιέται για το μέλλον της παραγωγής καπνού, είναι παράδοξο το ότι διαπιστώνουμε πως η ίδια αυτή Ένωση χορήγησε μόλις στην Πολωνία ποσόστωση καπνοπαραγωγής που υπερβαίνει κατά 50% τη σημερινή της παραγωγή !"

"Δεν υπάρχει θέμα, ακόμα και για τις χώρες που αντιτίθενται περισσότερο στην καλλιέργεια του καπνού, όπως η δική μου, να ληφθεί οριστική απόφαση για το μέλλον του κλάδου πριν ληφθούν οι αποφάσεις για το μέλλον της ΚΑΠ και των επιδοτήσεων γενικά."

"Τα θέματα που αφορούν το μέλλον του τομέα του καπνού πρέπει να έχουν κανονιστεί πριν από τη διεύρυνση"

1.2 - Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ ΚΑΙ Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΓΕΙΑ

Επί της ουσίας αυτοί που ρωτήθηκαν παραδέχτηκαν πως το ζήτημα της προστασίας του καταναλωτή τίθεται πράγματι και για τους καλλιεργητές αλλά με τρόπο πιο σχετικό σε σύγκριση με άλλους εμπλεκόμενους, όπως οι καπνοβιομήχανοι, τα κράτη - μέλη ή η επιστημονική και ιατρική κοινότητα.

→ ΟΙ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΜΕΝΕΣ ΒΛΑΒΕΡΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΕΝΟΣ ΝΟΜΙΜΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

Κανείς δεν αμφισβητεί σήμερα τις βλαβερές συνέπειες του καπνίσματος για την υγεία του καταναλωτή και πολλά μέτρα έχουν ληφθεί από καιρό στην Ευρώπη στην προσπάθεια να μειωθούν οι συνέπειές του.

Η πώληση και η κατανάλωση τσιγάρων και άλλων καπνικών προϊόντων παραμένουν, παρ' όλ' αυτά, απόλυτα νόμιμες στην Ευρώπη. Αποτελούν μάλιστα ένα σημαντικό φορολογικό έσοδο αφού, με μια φορολόγηση της τάξης του 75%, αποφέρουν κάθε χρόνο πάνω από 63 δισ. Ευρώ στα κράτη - μέλη της Ένωσης.

Οι περισσότεροι από όσους ρωτήθηκαν αναγνωρίζουν πως η συζήτηση για τον καπνό και τη δημόσια υγεία, αν θέλουμε να είναι εύστοχη και να δίνει πραγματικές προοπτικές, πρέπει να λαμβάνει υπ' όψη το σύνολο του θέματος του καπνού και όχι να περιορίζεται μόνο στην αγροτική του πτυχή. **Κάθε προβληματισμός για τον επιβλαβή χαρακτήρα του προϊόντος πρέπει να περιέχει σκέψεις για τη νομιμότητα της πώλησης και της κατανάλωσης καπνού στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς και στο αν έχει συνοχή, για τα κράτη - μέλη, το να αναπτύσσουν πολιτικές πάλης κατά της κατανάλωσης καπνού ενώ παράλληλα αντλούν τεράστια έσοδα από αυτήν ακριβώς την κατανάλωση.**

→ ΕΝΑΣ ΚΟΙΝΟΣ ΣΤΟΧΟΣ: ΝΑ ΕΧΟΥΜΕ ΠΡΩΤΗ ΥΛΗ ΟΣΟ ΤΟ ΔΥΝΑΤΟΝ ΠΙΟ ΑΒΛΑΒΗ

Η απαγόρευση των προϊόντων του καπνού δεν είναι στην ημερήσια διάταξη. Αντίθετα η μείωση της κατανάλωσής τους είναι ένας κοινά αποδεκτός στόχος. Και, όπως υπογράμμισε η Πράσινη Βίβλος, για τους σημερινούς καταναλωτές αλλά και για τους αυριανούς, που πιθανότατα θα είναι λιγότεροι, η συλλογική υπευθυνότητα επιτάσσει **να προσπαθήσουμε ώστε τα προϊόντα που θα έχουν στη διάθεσή τους να έχουν το μικρότερο δυνατό αντίκτυπο στην υγεία.**

Για τους αγρότες, το μοναδικό **κοινωνικό, υγειονομικό και περιβαλλοντικό κανονιστικό πλαίσιο** που ισχύει στην Ευρώπη, καθώς και οι **διαδικασίες πιστοποίησης της ποιότητας** που τίθενται σε εφαρμογή **με πρωτοβουλία των ίδιων των παραγωγών** στο σύνολο της παραγωγικής διαδικασίας (από τη σπορά ως τη μεταποίηση), **αποτελούν προφανή βήματα προόδου.** Είναι σε θέση να προσφέρουν μια παραγωγή καπνού σε φύλλα καλύτερα ελεγχόμενη και πλαισιωμένη, ιδιαίτερα στα θέματα της υγείας, από τις πιο πολλές άλλες χώρες.

Επιπλέον, όπως υπογραμμίστηκε από πολλούς συνομιλητές, **οι ευρωπαίοι καπνοκαλλιεργητές είναι σήμερα μια από τις ελάχιστες επαγγελματικές κατηγορίες σε ευρωπαϊκή κλίμακα που χρηματοδοτούν, με υποχρεωτική παρακράτηση από το εισόδημά τους, την έρευνα και τις εκστρατείες ενημέρωσης για το τελικό προϊόν και τον βλαβερό χαρακτήρα του.** Αυτή η παρακράτηση, που ξεκίνησε το 1992, αντιπροσωπεύει σήμερα το 3% του ποσού των καταβαλλόμενων επιδοτήσεων.

→ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΑΠΝΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΔΙΝΕΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Για τους καπνοκαλλιεργητές είναι λοιπόν μόνιμο μέλημα το **να ανταποκρίνονται, ή και να προλαβαίνουν, τις απαιτήσεις των αγορών και τις προδιαγραφές που αποφασίζουν οι αρχές**, ιδιαίτερα στα θέματα της υγείας.

Αναφέρουμε σαν παράδειγμα το ότι συμμετείχαν στην επεξεργασία και στην **ανάπτυξη ποικιλιών καπνού πιο ανθεκτικών στις ασθένειες** και δικτύων προειδοποίησης. Αυτό επέτρεψε μια σημαντική μείωση των αναγκαίων φυτοφαρμάκων και την ικανοποίηση των απαιτήσεων όσον αφορά τα κατάλοιπα στο τελικό προϊόν. Ούτως ή άλλως τα πιο επικίνδυνα φυτοφάρμακα απαγορεύτηκαν, με βάση την ευρωπαϊκή νομοθεσία.

Επίσης η στενή συνεργασία καλλιεργητών και αγρονόμων επέτρεψε να αναπτυχθούν **πιο “ελαφρές” ποικιλίες καπνού που ανταποκρίνονται στις νέες νομοθετικές απαιτήσεις, με χαμηλότερη περιεκτικότητα σε αλκαλοειδή (νικοτίνη) και λιγότερη πίσσα.**

Στο επίπεδο των καλλιεργητικών τεχνικών υπήρξε συνεχής προσπάθεια και διαρκείς ανταλλαγές μεταξύ καλλιεργητών, δομών τεχνικής πλαισίωσης, ερευνητών και ειδικευμένων ιδρυμάτων που επέτρεψε ακόμα μεγαλύτερη αξιοποίηση των βελτιώσεων αυτών.

Η κατάργηση των χλωριούχων λιπασμάτων και η σημαντική μείωση των δόσεων για το σύνολο των λιπαντικών ουσιών μειώνουν βέβαια την απόδοση και άρα και το εισόδημα των καλλιεργητών, αλλά επιτρέπουν την παραγωγή καπνών με ανώτερα φυσικοχημικά χαρακτηριστικά. **Οι επενδύσεις σε κατάλληλες κτιριακές εγκαταστάσεις για την ξήρανση**, συμβάλλουν επίσης στην μεγαλύτερη ομοιογένεια των καπνών που διατίθενται στην αγορά.

Η Ευρώπη είναι σε θέση να χρησιμεύσει ως “εργαστήριο” σε παγκόσμιο επίπεδο για να επιτευχθεί σημαντική πρόοδος στην έρευνα για τη βελτίωση των ποικιλιών και της καλλιέργειας στον τομέα του ακατέργαστου καπνού και από μια τέτοια πρόοδο οι πρώτοι που θα έβγαιναν ωφελημένοι θα ήταν οι καταναλωτές και η δημόσια υγεία.

Επιγραμματικά αποσπάσματα, επί λέξει

“Το πρόβλημα της υγείας είναι ένα μείζον κρίσιμο ζήτημα: η μείωση της περιεκτικότητας σε πίσσα και νικοτίνη δεν λύνει το πρόβλημα της εξάρτησης από τον καπνό, όπως δεν λύνει άλλωστε και το πρόβλημα διεθνώς, αφού τα όρια της ΕΕ δεν εφαρμόζονται στον υπόλοιπο κόσμο.”

“Δεν υπάρχει σύνδεση ανάμεσα στην ευρωπαϊκή παραγωγή καπνού και στη δημόσια υγεία.”

“Ο καταναλωτής έχει συμφέρον να διατηρηθεί μια ευρωπαϊκή παραγωγή καπνού αν η ποιότητα και οι τιμές έχουν συνοχή με τις προσδοκίες της κοινωνίας και της αγοράς.”

“Αν οι βιομηχανίες και τα Κράτη - μέλη αφιέρωναν, όπως το κάνουν οι καπνοπαραγωγοί, το 3% των εσόδων τους από τον καπνό για την καταπολέμηση των βλαβερών συνεπειών του, το πρόβλημα θα είχε λυθεί από καιρό.”

“Η έρευνα πρέπει να συνεχίσει να επιδοτείται με δημόσια κονδύλια καθώς και με την παρακράτηση επί του πριμ των καπνοπαραγωγών: είναι αναγκαία για τη βελτίωση του

καπνού, τόσο στο επίπεδο του ίδιου του φυτού όσο και σε ό,τι αφορά τη χρήση των φυτοφαρμάκων, των λιπασμάτων και των υδάτινων πόρων."

"Η ποιότητα είναι πολύ κρίσιμο στοιχείο γιατί μπορεί να επιτρέψει τη μείωση των συνεπειών του τελικού προϊόντος στην υγεία του καταναλωτή."

1.3 - Η ΔΙΑΣΩΣΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΙΣΤΟΥ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ

Όλοι αναγνωρίζουν την κοινωνικο-οικονομική σπουδαιότητα της καλλιέργειας του καπνού για πολλές ευρωπαϊκές περιφέρειες. Οι λόγοι όμως δεν καθορίζονται πάντα με σαφήνεια. Γι' αυτό και, ως συμπλήρωμα της επιχειρηματολογίας που θα υπενθυμίσουμε στη συνέχεια, παρατίθενται, ως παράρτημα αυτής της *Λευκής Βίβλου*, τα βασικά ποσοτικά στοιχεία και τα χαρακτηριστικά της ευρωπαϊκής καπνοκαλλιέργειας.

→ Ο ΚΑΠΝΟΣ, ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑΣ.

Η καπνοκαλλιέργεια ασκείται κατά κύριο λόγο σε μειονεκτικές περιοχές, που απειλούνται πολλές φορές από ερήμωση ή έχουν προβλήματα χωροταξίας στην ύπαιθρο και είναι συχνά αποδέκτες, τουλάχιστον μέχρι τη διεύρυνση, των κονδυλίων των διαρθρωτικών ταμείων που έχει θέσει σε λειτουργία η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ο καπνός είναι η μόνη αγρονομικά και οικονομικά βιώσιμη πηγή εισοδήματος, λόγω της σταθερότητας της αγοράς του και των εσόδων του, και **αποτελεί γι αυτές τις κατά κύριο λόγο αγροτικές περιφέρειες κομβικό ζήτημα για να εξασφαλιστεί χωροταξικά ομοιόμορφη διασπορά μικρών οικογενειακών εκμεταλλεύσεων.** Αυτές απαιτούν επί πλέον την ύπαρξη βιοτεχνικών δραστηριοτήτων, σημαντικού αγροτικού μηχανικού εξοπλισμού και κυρίως μιας βιομηχανικής δραστηριότητας για την πρώτη μεταποίηση του καπνού. Στη σημερινή συγκυρία, όπου ο αγροτικός κόσμος αντιμετωπίζει όλο και περισσότερες αβεβαιότητες, **ένας τέτοιος πόλος οικονομικής σταθερότητας αποδεικνύεται θεμελιώδης για τις περιφέρειες αυτές,** είτε πρόκειται για τα βουνά της βόρειας Ελλάδας, είτε για τη νότια Ιταλία ή την Εξτρεμαδούρα, αλλά και για περιφέρειες όπου αποτελεί μια μόνο από τις αγροτικές δραστηριότητες, όπως στην Αλσατία, τη Ρηνανία - Παλατινάτο, την Dordogne όπως και στην Εσωτερική Μπέρια, όπου συμπληρώνει οικονομικές δραστηριότητες στον τομέα των υπηρεσιών: τον τουρισμό.

Εξ άλλου, μαζί με τις οικογένειες των καλλιεργητών που δουλεύουν όλο το χρόνο στα καπνά, το πολυάριθμο εποχιακό εργατικό δυναμικό που χρειάζεται αυτή η καλλιέργεια, ιδιαίτερα κατά τη συγκομιδή και τη διαλογή, βρίσκει, στις δραστηριότητες που προηγούνται και που έπονται της ίδιας της καλλιέργειας, μια συμπληρωματική πηγή δραστηριοποίησης και εισοδήματος που είναι δυνατόν σε πολλές περιοχές να αντιστοιχεί σε ένα ισοδύναμο πλήρους απασχόλησης. Για το λόγο αυτό η καλλιέργεια του καπνού συμβάλλει αποφασιστικά στη **διατήρηση ενός ενεργού πληθυσμού στην ύπαιθρο, του οποίου η παρουσία θεμελιώνει τη βιωσιμότητα του τοπικού λιανεμπορίου, δραστηριοτήτων παροχής υπηρεσιών, ακόμα και την ύπαρξη δημόσιων υπηρεσιών.**

Από πλευράς, τέλος, περιβάλλοντος πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι ο καπνός είναι ένα φυτό ιδιαίτερα ευαίσθητο στις διάφορες μορφές μόλυνσης, κάτι που τον καθιστά περιζήτητο δείκτη για τους επιστήμονες και τους συλλογικούς φορείς, στην προσπάθεια ανίχνευσης της μόλυνσης από όζον. **Ο έλεγχος λοιπόν των καλλιεργητικών τεχνικών και της προσθήκης λιπασμάτων θεμελιώνεται διπλά,** και στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του φυτού και στις επιταγές της υγείας για το τελικό προϊόν.

Εξ άλλου, **το γεγονός ότι καλλιεργείται σε μικρές εκτάσεις αλλά και ο αριθμός των ωρών απασχόλησης και η φροντίδα που απαιτεί, καθιστά τους καπνοκαλλιεργητές και τους εποχιακούς τους εργάτες έντονα παρόντες στο χώρο της υπαίθρου,** κάτι που συμβάλλει στη συντήρησή του.

Τέλος, η ποιότητα του τεχνικού στελεχιακού δυναμικού του κλάδου του καπνού επιτρέπει την πειραματική εφαρμογή νέων περιβαλλοντολογικών πρακτικών, όπως η προσφυγή σε μορφές καλλιέργειας που επιτρέπουν να μειωθούν τα κατάλοιπα αζώτου

στο έδαφος και να μην μένουν τα εδάφη γυμνά το χειμώνα. Οι αλλαγές στις αρδευτικές τεχνικές, η χρήση πιεσομέτρων για να μετρηθεί η υγρασία των εδαφών επέτρεψαν επίσης σημαντικές μειώσεις της απαιτούμενης ποσότητας νερού.

→ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Η κοινή γνώμη διατύπωσε με σαφήνεια τις προσδοκίες της στά θέματα της γεωργίας, απαιτώντας **μια γεωργία λιγότερο στραμμένη στην παραγωγικότητα και πιο υπεύθυνη**, ικανή να διασώσει τη φύση, το τοπίο και τον οικονομικό ιστό της υπαίθρου, χωρίς να πάψει να υπηρετεί τους ανθρώπους.

Στα πλαίσια της αναθεώρησης της ΚΑΠ, οι απαιτήσεις αυτές πρέπει να γίνουν σεβαστές. Για τις Αρχές και για το σύνολο των εμπλεκόμενων μερών η πρόκληση συνίσταται στο να υπάρξει μια σφαιρική προσέγγιση αυτών των προβλημάτων, λαμβάνοντας υπ' όψη τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές πτυχές, ώστε **να αποβλέπουν σε μια προοπτική αιεφόρου ανάπτυξης**.

Η ευρωπαϊκή καπνοκαλλιέργεια εντάσσεται απόλυτα σ' αυτό το σκεπτικό: στοιχείο οικονομικής σταθερότητας για τις πολυάριθμες περιφέρειες όπου ασκείται, χωρίς γνωστή ως τώρα εναλλακτική λύση, τρέφει πάνω από εκατό χιλιάδες οικογενειακές εκμεταλλεύσεις και πολλές εκατοντάδες χιλιάδες εποχιακούς εργαζόμενους, συμμετέχει στην υγειονομική βελτίωση του προϊόντος που παρέχεται στον καταναλωτή και αποτελεί ένα μοντέλο γεωργίας που έχει ενσωματώσει στη λειτουργία του τις περιβαλλοντικές ανησυχίες για λιγότερες επιβαρύνσεις από τις γεωργικές πρακτικές και για τη συντήρηση του χώρου και του τοπίου.

Επιγραμματικά αποσπάσματα, επί λέξει

"Η αντίθεση με την αρχή των επιδοτήσεων δεν πρέπει να μας κάνει να ξεχνάμε τον σημαντικότερο αντίκτυπο που έχουν για τις θέσεις απασχόλησης - άμεσες ή έμμεσες - που συνδέονται με την καπνοκαλλιέργεια."

"Η καλλιέργεια του καπνού είναι ζωτικής σημασίας για κάποιες περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης."

"Ο καπνός εντάσσεται κατ' αρχήν στο σύστημα της γεωργίας μικρών μεγεθών που σέβεται το τοπίο."

"Ο προβληματισμός, που βρίσκεται σε εξέλιξη πάνω στο μέλλον της παραγωγής, πρέπει να λάβει υπ' όψη τον κοινωνικό ιστό."

"Ο καπνός είναι μια καλλιέργεια που ευνοεί το περιβάλλον. Οι παραγωγοί πρέπει να μείνουν ενεργοί φορείς της χωροταξικής διάταξης και όχι να είναι φύλακες που αμείβονται από την Ευρώπη."

"Η κατάργηση της καπνοκαλλιέργειας θα σήμαινε απώλεια ενός σταθερού εισοδήματος για τους καλλιεργητές, οι οποίοι θα είχαν σοβαρές δυσχέρειες για να βρουν νέες πηγές απασχόλησης· εξ άλλου οι εποχιακοί κατά κανόνα δεν έχουν αρκετή κατάρτιση για να προσανατολιστούν προς άλλες δραστηριότητες."

1.4 – Το ζήτημα των εναλλακτικών καλλιεργειών

Το ζήτημα των εναλλακτικών ως προς τον καπνό καλλιεργειών, αν και αναφερόταν στην Πράσινη Βίβλο, δεν είχε προταθεί ως ένα από τα μείζονα κρίσιμα ζητήματα. Όμως, με γνώμονα το ενδιαφέρον που προκάλεσε το θέμα αυτό στους περισσότερους συνομιλητές μας, κρίθηκε αναγκαία η πραγμάτευσή του σε χωριστό κεφάλαιο.

Είναι γεγονός ότι τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα αναφέρονται, εδώ και πάνω από 20 χρόνια, στην εφαρμογή σχεδίων μετατροπής και σε εναλλακτικές καλλιέργειες. Καμμία, όμως, συγκεκριμένη πρόταση δεν υπήρξε ως τώρα για να μπορέσουν αυτά τα λόγια να αποκτήσουν μια βάση που να στηρίζεται σε οικονομικά και αγρονομικά βιώσιμες εναλλακτικές λύσεις για τους παραγωγούς και τις οικογένειές τους. Οι μελέτες που εκπονήθηκαν ως τώρα, υπογραμμίζουν αντίθετα την αδυναμία δρομολόγησης μιας γνήσιας μετατροπής, και αυτό ισχύει ακόμα και για όσες έγιναν με την πρωτοβουλία της Επιτροπής (Ο καπνός, θέσεις απασχόλησης στις μειονεκτικές περιοχές, των Claude Vidal & Pol Marquer, Eurostat, "Στατιστικές εν συντομία", Ιούλιος 2001).

→ ΜΙΑ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΑΓΡΟΝΟΜΙΚΑ ΑΔΥΝΑΤΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ

Στις περισσότερες παραγωγικές περιφέρειες, με δεδομένες τις κλιματολογικές και αγρονομικές συνθήκες, **καμμία υποκαταστατή καλλιέργεια δεν είναι τεχνικά υποστηρίξιμη**. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για την **Ελλάδα, που έχει τους μισούς ευρωπαϊούς παραγωγούς και αντιπροσωπεύει το 25% της ευρωπαϊκής παραγωγής** αλλά και για τις καπνοπαραγωγικές περιφέρειες των άλλων παραγωγικών χωρών (Αμπρούζ, Καμπανία, Πούλια στην Ιταλία, Ανδαλουσία στην Ισπανία, κλπ.). Ο καπνός είναι πράγματι ένα από τα ελάχιστα φυτά που προσαρμόζονται στο σύνολο των συνθηκών που απαντώνται εκεί: θερμό και ξηρό κλίμα, φτωχά εδάφη.

Επιπλέον, **οι παραγωγικές περιφέρειες αντιμετωπίζουν συχνότατα μια έντονη πληθυσμιακή συρρίκνωση και υψηλά ποσοστά ανεργίας**, στοιχεία απαγορευτικά για μια οικονομικά βιώσιμη μετατροπή δραστηριότητας για παραγωγούς που έχουν **μικρή ή καμμία κατάρτιση για δραστηριότητες εκτός του καπνού**.

→ ΜΙΑ ΕΠΙΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΓΚΗ: Η ΑΓΡΟΝΟΜΙΚΗ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ, ΟΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΗ, ΝΑ ΥΠΟΒΑΛΛΕΤΑΙ ΣΕ ΜΕΛΕΤΗ "ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑΣ"

Σε μερικές περιφέρειες, η αλλαγή της δραστηριότητας των καλλιεργητών είναι τεχνικά δυνατή, αν ληφθούν υπ'όψη οι ευνοϊκές αγρο-κλιματολογικές συνθήκες. Παρ'όλα αυτά, όπως υπογραμμίζει η Επιτροπή, **"η μετατροπή δεν θα επέτρεπε στους παραγωγούς να αποκτήσουν το ίδιο επίπεδο εισοδημάτων στις εκτάσεις τους και θα αύξανε την παραγωγή σε τομείς που είναι πλεονασματικοί ή έχουν ποσοστώσεις"** (μελέτη Eurostat - Ιούλιος 2001).

Για το λόγο αυτό **τα σχέδια μετατροπής της δραστηριότητας πρέπει υποχρεωτικά να υποβάλλονται σε μελέτες οικονομικού αντίκτυπου** που να συνυπολογίζουν το μέγεθος των μονάδων και το πιθανό εισόδημα των παραγωγών που θα προσανατολίζονται προς άλλες καλλιέργειες. Οι μελέτες, όμως, που έγιναν ως τώρα, δείχνουν πως **οι εναλλακτικές λύσεις που πληρούν αυτές τις προϋποθέσεις είναι ελάχιστες**: οπωροκηπευτικά, εντατική κτηνοτροφία, φράουλες,...

Από την άλλη πλευρά, η μαζική ένταξη των καπνοκαλλιεργητών σ'αυτές τις παραγωγές υπάρχει κίνδυνος να προκαλέσει μία **υπερχείλιση ήδη κορεσμένων αγορών** απειλώντας τη σταθερότητα ολόκληρων τμημάτων της αγροτικής οικονομίας. Υπάρχει μακροπρόθεσμα μεγάλος κίνδυνος να δημιουργηθεί σοβαρό οικονομικό και κοινωνικό πρόβλημα, κάτι που είναι πολύ μακριά από τους σημερινούς στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την διατήρηση των θέσεων απασχόλησης, όπως υπογράμμισαν αρκετοί από τους συνομιλητές που συναντήσαμε.

Τέλος, αυτές οι μετατροπές **θα μπορούσαν να δημιουργήσουν προβλήματα για το περιβάλλον** (ιδιαίτερα στην περίπτωση της εντατικής κτηνοτροφίας) και δεν θα έλυαν το πρόβλημα σχετικά με το εργατικό δυναμικό, το οποίο βρίσκεται στον καπνό μια δραστηριότητα αποδοτική και με διάρκεια, αλλά **δεν θα είχε αληθινές δυνατότητες αλλαγής δραστηριότητας και θα κρεμόταν από καινούρια σχέδια στήριξης πολύ πιο δαπανηρά από την ισχύουσα ΚΟΑ.**

→ ΑΤΟΜΙΚΕΣ ΜΕΤΑΤΡΟΠΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΕΣ ΑΛΛΑ...ΕΧΟΥΝ ΗΔΗ ΓΙΝΕΙ

Ο καπνός καλλιεργείται σε 8 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τις περισσότερες φορές σε μειονεκτικές περιφέρειες. Μερικοί παραγωγοί, όμως, μπόρεσαν λαμβάνοντας υπ'όψη τα ειδικά χαρακτηριστικά της περίπτωσης τους, να εγκαταλείψουν την παραγωγή του καπνού, ιδιαίτερα **μέσω της αύξησης της έκτασης των μονάδων ή εκμεταλλευόμενοι ευκαιρίες που παρείχαν οι αγορές**, κοντά στις μεγάλες πόλεις. Άλλοι, πολύ λίγοι, έκαναν το ίδιο **κάνοντας χρήση του συστήματος εξαγοράς των ποσοστώσεων που τέθηκε σε εφαρμογή στα πλαίσια της ΚΟΑ του καπνού.** Αυτό συνέβη κυρίως στην Πορτογαλία και στην Ιταλία.

Ομως, αυτή η **"στενά εξειδικευμένη" μετατροπή δραστηριότητας φαίνεται να έχει ήδη εξαντλήσει τα περιθώρια αξιοποίησης της**, κάτι που αποδεικνύεται από τον μικρό αριθμό ποσοστώσεων που εξαγόρασε η Επιτροπή από τότε που το σύστημα αυτό τέθηκε σε εφαρμογή. Αυτοί που ρωτήθηκαν υπογράμμισαν αλλωστε επανειλημμένα τα όρια του συστήματος "buy-back" όσον αφορά την αποτελεσματικότητά του.

Επιγραμματικά αποσπάσματα, επί λέξει

"Είμαστε υπέρ της εγκατάλειψης της καλλιέργειας του καπνού αλλά πρέπει προηγουμένως να βρούμε εναλλακτικές δραστηριότητες για τους καπνοκαλλιεργητές."

"Οι επιδοτήσεις δεν έχουν μεγάλη σημασία. Το σημαντικό είναι να σωθούν οι θέσεις εργασίας που συνδέονται με τη γεωργία."

"Μια μετατροπή όλου του κλάδου δεν μου φαίνεται ρεαλιστική, εκτός αν θέσουμε δεκάδες χιλιάδες αγρότες σε κατάσταση πλήρους αστάθειας και αβεβαιότητας."

"Πριν ξεκινήσουν προγράμματα εγκατάλειψης των καλλιεργειών πρέπει να έχουν βρεθεί οι οικονομικές λύσεις, αυτό λέει η λογική."

"Αν έστω και ένας μόνο στους τέσσερις καπνοπαραγωγούς της Ιταλίας, της Ισπανίας και της Γαλλίας στρεφόταν στην καλλιέργεια της ντομάτας, θα οδηγούμασταν σε καταστροφικού τύπου σενάριο αύξησης κατά 60% της κοινοτικής τοματοπαραγωγής!"

1.5 - Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΑΠΝΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Το κρίσιμο ζήτημα της θέσης της ευρωπαϊκής καπνοκαλλιέργειας στον κόσμο που έθετε η Πράσινη Βίβλος δεν προκάλεσε τόσο μεγάλη αποδοχή από πλευράς των συνομιλητών μας. Κάποιοι πάντως από αυτούς προσχώρησαν πλήρως σ'έναν τέτοιο προβληματισμό, συστατικό στοιχείο του τί πρέπει να είναι η σημερινή Ευρώπη.

ΜΙΑ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ ΣΤΙΣ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ

Η Ευρώπη είναι ο πρώτος παγκόσμιος καθαρός εισαγωγέας καπνού σε φύλλα. Οι εισαγωγές αυτές προορίζονται στην κάλυψη του 70% - 80% της κατανάλωσής της και προέρχονται, αν εξαιρέσουμε ένα μικρό μερίδιο των ΗΠΑ και του Καναδά, **κατά κύριο λόγο από τις αναπτυσσόμενες χώρες: Ζιμπάμπουε, Μαλάουϊ, Βραζιλία, Αργεντινή, Ινδονησία, Ινδία, Κίνα.**

Για τις χώρες αυτές ο καπνός αποτελεί μια κερδοσκοπικού τύπου μονοκαλλιέργεια που συχνά ασκείται σε μεγάλη κλίμακα και που διέπεται μόνο από το νόμο της αγοράς, όπου οι παραγόμενες ποσότητες προκύπτουν από τον υπολογισμό της οικονομικής ευκαιρίας και όπου οι πλειστηριασμοί ανταμείβουν τις προσπάθειες για την ποιότητα μόνο μέσω της ισορροπίας ζήτησης και προσφοράς. Με αυτόν τον τρόπο οι συνθήκες παραγωγής δεν έχουν σωστά πλαίσια, ή και κανένα απολύτως πλαίσιο, είτε σχετικά με τους υγειονομικούς ελέγχους είτε σχετικά με την κοινωνική πλαισίωση της εργασίας.

Αυτή η κατάσταση αντιστρατεύεται απόλυτα τις προσπάθειες να αναπτυχθεί ξανά μια πολυκαλλιέργεια διατροφικών αγαθών που είναι αναγκαία για την γεωργική και διατροφική ισορροπία των κρατών αυτών και που την απαιτεί η διεθνής κοινότητα, με προεξάρχουσα την Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΟΙ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΡΟΛΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΣΚΗΝΗ

Η αειφόρος ανάπτυξη συνοψίζει και εδώ τις προσδοκίες της ευρωπαϊκής κοινωνίας σχετικά με την τοποθέτηση στην παγκόσμια κλίμακα: για πολλούς απ'αυτούς που συναντήσαμε, η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να χρησιμεύει ταυτόχρονα ως υπόδειγμα και ως κινητήρια δύναμη για τις ορθές πρακτικές και τους κανόνες που πρέπει να γίνονται σεβαστοί, πρέπει να φροντίσει να προωθηθούν ηθικά οικονομικά πρότυπα, με δίκαιη ανταμοιβή της εργασίας και να συνεισφέρει την αναλογούσα και καλά στοχοθετημένη αναπτυξιακή βοήθεια.

Πέρα από τα ειδικά προγράμματα συνεργασίας και αναπτυξιακής βοήθειας που τίθενται σε εφαρμογή από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη - μέλη, **όλες οι ευρωπαϊκές πολιτικές πρέπει να διέπονται από αυτή τη σφαιρική και υπεύθυνη προσέγγιση.**

Στον αγροτικό τομέα η Ευρώπη διαδραματίζει ήδη σε παγκόσμια κλίμακα έναν πολύ σημαντικό ρόλο υποδείγματος για τους κανόνες υγιεινής, ασφάλειας, δημόσιας υγείας, εργατικής νομοθεσίας,...και η καπνοκαλλιέργεια εντάσσεται απόλυτα σ' αυτά τα πλαίσια, περισσότερο ίσως από άλλες παραγωγές, εξ αιτίας των ιδιαίτερων υγειονομικών προδιαγραφών που πρέπει να τηρεί.

Επί πλέον, **η θέση της ως πρώτου παγκόσμιου εισαγωγέα καπνού δίνει στην Ευρωπαϊκή Ένωση μια ιδιαίτερη ευθύνη απέναντι στους πελάτες της.** Κάθε αξιοσημείωτη μεταβολή του όγκου των παραγόμενων φύλλων καπνού στην Ευρώπη θα μπορούσε να έχει άμεσες συνέπειες για την αγροτική οικονομία ολόκληρων περιφερειών της Αφρικής ή της Λατινικής Αμερικής, ενθαρρύνοντάς τις να αποδυθούν σε μια κερδοσκοπικού τύπου καπνοκαλλιέργεια.

Επιγραμματικά αποσπάσματα, επί λέξει

"Η κατάσταση των αναπτυσσόμενων χωρών πρέπει να ληφθεί υπ'όψη στον διάλογο που εξελίσσεται σχετικά με τον καπνό, όπως συμβαίνει με τη μπανάνα και τη ζάχαρη. "

"Η Ευρώπη δεν μπορεί να αγνοεί τις συνθήκες υπό τις οποίες παράγεται ο καπνός στις αναπτυσσόμενες χώρες. "

"Η οικονομική ανάπτυξη που προκύπτει από την καπνοκαλλιέργεια πρέπει να ωφελεί όλους τους συμμετέχοντες σ'αυτήν και να έχει συγκεκριμένο αντίκτυπο γενικότερα για την ευημερία των παραγωγών και των εργαζομένων των αναπτυσσόμενων χωρών."

"Η Ευρώπη πρέπει να εξαγάγει το αειφόρο αναπτυξιακό της μοντέλο, να επιβάλει τις προδιαγραφές της σε θέματα υγιεινής και ασφάλειας αλλά και τις κοινωνικές της προδιαγραφές."

ΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΣΕΝΑΡΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

2.1 – ΣΕΝΑΡΙΑ ΕΚΤΟΣ ΤΩΝ ΠΛΑΙΣΙΩΝ ΤΗΣ ΚΑΠ

Αναφέροντας τα σενάρια που δίνουν τη δυνατότητα κάποιου μέλλοντος για την καπνοκαλλιέργεια, πολλοί συνομιλητές μας αναφέρθηκαν σε σενάρια εντελώς θεωρητικά, που βγαίνουν από το πλαίσιο της ΚΑΠ και των ευρωπαϊκών συνθηκών. Αυτό δεν σημαίνει πως τα σενάρια αυτά είναι εντελώς εξωπραγματικά, έχουν άλλωστε εφαρμοστεί σε τρίτες χώρες (Αργεντινή, ΗΠΑ, Ελβετία). Έστω κι' αν η εφαρμογή τους δεν αντιμετωπίζεται σήμερα σαν ενδεχόμενο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, παραμένουν ενδιαφέρουσες κατευθύνσεις για τον προβληματισμό.

➔ Η ΕΓΚΑΘΙΔΡΥΣΗ ΤΕΛΩΝΕΙΑΚΩΝ ΦΡΑΓΜΩΝ

Η βασική αρχή του σεναρίου

Πρόκειται για εγκαθίδρυση **φραγμών που να περιορίζουν τις εισαγωγές φύλλων καπνού στην Ευρωπαϊκή Ένωση**. Η έλλειψη τελωνειακών φραγμών από τη δεκαετία του 70, αντισταθμίστηκε από το σύστημα των "ελλειμματικών πληρωμών" και την δημιουργία της ΚΟΑ καπνού για να διατηρηθεί η κοινοτική παραγωγή καπνού. Κάποιοι πιστεύουν πως αν αντιμετωπιστεί το ενδεχόμενο να τεθεί σε αμφισβήτηση η ΚΟΑ δεν μπορεί να μή ληφθεί υπ' όψη και αυτό το σενάριο.

Δυνατότητες πραγματοποίησης και προοπτικές

Για τους πιο πολλούς από τους συνομιλητές μας το σύστημα αυτό δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί ως ενδεχόμενο γιατί **θα έχετε σε αμφισβήτηση τους οικονομικούς και εμπορικούς κανόνες που ισχύουν σήμερα στον ΠΟΕ**. Θα ήταν συνώνυμο μιας οπισθοδρόμησης, ενός **κλεισίματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον εαυτό της** σε μια στιγμή που οι εμπορικές ανταλλαγές επιβάλλουν ένα άνοιγμα σε πλανητική κλίμακα.

Πρέπει πάντως να υπογραμμίσουμε ότι, την ώρα που η παγκοσμιοποίηση αμφισβητείται σε πολλούς τομείς, αρκετές φωνές υψώνονται για να ζητήσουν τη δημιουργία **μεγάλων γεωργικών αγορών που το περίγραμμά τους θα ήταν σαφώς καθορισμένο και οριοθετημένο για να εξασφαλίζεται η σταθερότητα των τιμών και των ανταλλαγών**. Το σενάριο, λοιπόν, της εγκαθίδρυσης τελωνειακών φραγμών για να προστατευθεί η παραγωγή καπνού στην Ευρώπη δεν μπορεί να παραμεριστεί εντελώς, τουλάχιστον θεωρητικά.

Έχει άλλωστε ενδιαφέρον να σημειώσουμε πως στις ΗΠΑ η νομοθεσία επιβάλλει στους καπνοβιομήχανους ποσοστώςεις, ανάλογα με τη γεωγραφική προέλευση, για τα ακατέργαστα καπνά που θα ενσωματώσουν στο προϊόν τους. Με τον τρόπο αυτό αν βάλουν πάνω από κάποιο όριο καπνά που έχουν καλλιεργηθεί εκτός ΗΠΑ, αυξάνονται οι φόροι επί του τελικού προϊόντος. **Υπάρχουν λοιπόν ήδη στην αγορά του καπνού φραγμοί που περιορίζουν τις εισαγωγές**.

Μας είπαν, επί λέξει

" Η εγκαθίδρυση τελωνειακών φραγμών δεν ακολουθεί τη ροή της ιστορίας ούτε και την κατεύθυνση της εμπορικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης."

"Οι τελωνειακοί φραγμοί θα ήταν σημείο πλήρους αλλαγής πορείας της εμπορικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μακροπρόθεσμα θα την καταδίκασαν στα μάτια των εταίρων της."

"Οι ΗΠΑ είναι σήμερα σε παγκόσμια κλίμακα η μόνη χώρα που έχει θέσει σε εφαρμογή ένα σύστημα εθνικής προτίμησης για τα καπνά της, μια συγκαλυμμένη μορφή τελωνειακού φραγμού."

➔ Η ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΤΙΜΩΝ

Η βασική αρχή του σεναρίου

Η αρχή συνίσταται στην **αναβάθμιση, απ' την πλευρά της βιομηχανίας, της τιμής αγοράς του καπνού σε φύλλα που παράγεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση.**

Το σενάριο αυτό δεν αναφέρθηκε ποτέ από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα ως εφαρμόσιμη μελλοντική λύση, γιατί παραμένει αποκλειστική αρμοδιότητα των βιομηχάνων και εξαρτάται από εμπορικές επιλογές που είναι ανεξάρτητες από τις κοινοτικές πολιτικές. Ξέροντας όμως πως μερικές φορές τα ευρωπαϊκά καπνά πληρώνονται λιγότερο από τα ίδιας ποιότητας καπνά που παράγονται αλλού, **πολλοί συνομιλητές μας θεωρούν πως με τον τρόπο αυτό θα υπήρχε μια μερική έστω λύση του προβλήματος των ενισχύσεων στην καπνοκαλλιέργεια.**

Μας είπαν, επί λέξει

"Το ιδανικό θα ήταν να αυξήσουν οι βιομήχανοι τις τιμές αγοράς ώστε, τελικά, η αγορά να ρυθμιστεί και να εξισορροπηθεί."

"Μια από τις δυνατές λύσεις θα ήταν η αύξηση των εμπορικών τιμών, αλλά σ' αυτό το σημείο τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα δεν έχουν περιθώρια ελιγμών."

Όρια και δυσχέρειες αυτού του σεναρίου

Αν και θεωρητικά η αναβάθμιση των εμπορικών τιμών θα μπορούσε να περιλαμβάνεται μεταξύ των λύσεων για το μέλλον της ευρωπαϊκής καπνοπαραγωγής, προσκρούει εν τούτοις σε πολλά εμπόδια:

- η αγορά του καπνού **κυριαρχείται από μια πλανητική λογική** που δεν λαμβάνει υπ' όψη της την κοινωνική πραγματικότητα των παραγωγικών περιφερειών
- **στις αναπτυσσόμενες χώρες το κόστος της παραγωγής και της εργασίας είναι πολύ χαμηλότερο** απ' ό,τι στις χώρες - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Η παγκόσμια αγορά χαρακτηρίζεται από μια **σημαντική έλλειψη ισορροπίας** μεταξύ προσφοράς ακατέργαστου προϊόντος και ζήτησης, που **συχνά έχει μεγάλη απόσταση από την αγροτική πραγματικότητα.**

Οι καπνοπαραγωγοί και οι βιομήχανοι σκέπτονται εδώ και πολλά χρόνια μια αναβάθμιση των εμπορικών τιμών που να λαμβάνει υπ' όψη την πραγματικότητα σε κάθε διάσταση της ευρωπαϊκής παραγωγής, κοινωνική (εργατικό κόστος), αγροτική (προσπάθειες για την ποιότητα) και κανονιστική (πλαίσιο που δεν έχει όμοιό του στον κόσμο). Μέχρι σήμερα καμμία σημαντική πρόοδος δεν επιτρέπει να θεωρηθεί πως το σενάριο αυτό θα δώσει την απάντηση για το μέλλον των ευρωπαϊών καλλιεργητών.

Μας είπαν, επί λέξει

"Μου φαίνεται δύσκολο να πιθανολογήσω ένα τέτοιο σενάριο με δεδομένη την εμπορική πραγματικότητα και την αγορά."

"Εναπόκειται στους βιομήχανους να κρίνουν αν είναι εύστοχη μια αναβάθμιση των τιμών πάντως, με βάση τα κοινωνικά δεδομένα, μου φαίνεται απαραίτητη."

➔ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΕΠΙ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΤΕΛΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

Η βασική αρχή του σεναρίου

Η ιδέα είναι ένα μέρος των φόρων που εισπράττουν τα κράτη - μέλη επί του τελικού προϊόντος να αφιερώνεται στη στήριξη της ευρωπαϊκής καπνοπαραγωγής.

Αν και πολύ σπάνια οι συνομιλητές μας αναφέρθηκαν σ' αυτό σαν ενδεχόμενη λύση για το μέλλον της παραγωγής, το σενάριο αυτό, που εφαρμόζεται σε μερικές τρίτες χώρες (Αργεντινή, Ελβετία) παρουσιάζει ενδιαφέρον: θα επέτρεπε να αντληθούν **σημαντικοί πόροι ικανοί να αναδείξουν μια ποιοτική ευρωπαϊκή παραγωγή**. Εξ άλλου **θα πλήρωνε ο καταναλωτής και όχι πλέον ο φορολογούμενος** και συνεπώς θα ήταν δυνατό να γίνει εύκολα αποδεκτή και από πλευράς κοινωνικού συνόλου.

Μας είπαν, επί λέξει

"Οι επιστροφές από τα ποσά των φόρων θα μπορούσαν να είναι μια λύση στο πρόβλημα των επιδοτήσεων, αλλά η θέση σε εφαρμογή αυτού του μέτρου παραμένει υπερβολικά πολύπλοκη για να μπορεί να αντιμετωπιστεί σαν ενδεχόμενο."

"Το ενδεχόμενο να πληρώνει μόνο ο καταναλωτής θα ήταν από τα πιο λογικά."

Όρια και δυσχέρειες αυτού του σεναρίου

Η βασική δυσκολία είναι πως σήμερα η φορολογία παραμένει στην αρμοδιότητα των κρατών - μελών. Θα ήταν λοιπόν δύσκολο να εξετάσουμε τον ενδεχόμενο συνδυασμό αυτού του συστήματος με μια κοινή γεωργική πολιτική και με τις ΚΟΑ, **εκτός κι' αν εξετάσουμε το ενδεχόμενο μιας "επαν-εθνικοποίησης" των ενισχύσεων προς τη γεωργία**. Κατ' ερχήν ένα τέτοιο σύστημα μόνο εθνικό θα μπορούσε να είναι. Θα ήταν όμως λογικό και οι καταναλωτές τσιγάρων από ευρωπαϊκές χώρες που δεν παράγουν καπνά να **συμμετέχουν στη στήριξη της ευρωπαϊκής καλλιέργειας**, έστω και αν λαμβάνει χώρα σε άλλα Κράτη - μέλη.

Παράλληλα φαίνεται πως εκτός από το "κοινοτικό" αυτό ασυμβίβαστο, θα υπήρχε και ένα ακόμα, διεθνές αυτή τη φορά: **οι κανόνες του ΠΟΕ δεν φαίνεται να επιτρέπουν την επιστροφή επί των φόρων σε εθνικό επίπεδο**, έστω κι' αν η Αργεντινή και η Ελβετία επέλεξαν αυτή τη μέθοδο.

Εξ άλλου, αν εφαρμοζόταν σε εθνική κλίμακα, θα δημιουργούσε **χρηματοοικονομικά προβλήματα για τις δύο βασικές παραγωγικές χώρες, την Ιταλία και την Ελλάδα**, οι οποίες δεν φαίνεται να είναι σε θέση να μια τέτοια μεταρρύθμιση.

Μας είπαν, επί λέξει

"Όταν οι φόροι είναι πάνω από 60 δισεκατομμύρια θάπρεπε να μπορούν να βρεθούν τα 900 εκ. που είναι απαραίτητα για την καπνοκαλλιέργεια."

"Η χρηματοδότηση της καπνοκαλλιέργειας μέσω επιστροφών από τους φόρους θα μπορούσε να γίνει μόνο στο επίπεδο των Κρατών - μελών και θα τίναζε στον αέρα την ΚΑΠ."

"Δεν μπορούμε να εξετάσουμε το ενδεχόμενο να ζητήσουμε από το Ηνωμένο Βασίλειο ή από τη Δανία να χρηματοδοτήσουν την ευρωπαϊκή καπνοπαραγωγή μέσω επιστροφών επί των φόρων που εισπράχθηκαν σ' αυτές τις χώρες επί του τελικού προϊόντος. "

2.2 – Η ΣΤΑΔΙΑΚΗ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΩΝ

Η σταδιακή κατάργηση των ενισχύσεων, υπόθεση που αναφέρθηκε από την Επιτροπή στην ανακοίνωση για την αειφόρο ανάπτυξη την άνοιξη του 2001, είναι ένα σενάριο παρόν στη σκέψη όλων. Λίγοι όμως το υιοθετούν εξ αιτίας του κοινωνικού του κόστους που κρίνεται υπερβολικά υψηλό.

Η βασική αρχή του σεναρίου

Η σταδιακή κατάργηση των ενισχύσεων είναι ανάμεσα στις δυνατές προσεγγίσεις. Παρουσιάστηκε σαν ενδεχόμενο από την ίδια την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2001 στο προπαρασκευαστικό της έγγραφο για την αειφόρο ανάπτυξη εν όψει της Συνόδου κορυφής του Γκέτεμποργκ και **δεν υιοθετήθηκε ούτε από το Συμβούλιο ούτε από το Κοινοβούλιο.**

Το σενάριο αυτό, που το πρότειναν πάλι κάποιοι απ' αυτούς που συναντήσαμε και που το ανέφερε συγκεκριμένα η Γενική Διεύθυνση Γεωργίας, θεωρείται ως μια από τις δυνατότητες αναδιαμόρφωσης του σημερινού συστήματος. Θα μπορούσε να υλοποιηθεί με τα εξής μέτρα :

- διατήρηση του ισχύοντος γενικού συστήματος πλαισίωσης αλλά με **σταδιακή μείωση των επιδοτήσεων κατά 10% σε δέκα στάδια**
- διαφορετική διοχέτευση των κρατήσεων επί του πριμ προς το ταμείο του καπνού ώστε **να τροφοδοτηθούν προγράμματα μετατροπής** που θα προορίζονται για τους παραγωγούς που επέλεξαν την εξαγορά των ποσοστώσεων και θα ευνοούν τοπικά οικονομικά μέτρα
- θα μπορούσε να προταθεί η ύπαρξη μιας **έκθεσης της Επιτροπής** στη μέση της περιόδου (μετά από 5 χρόνια).

Όμως κάποιοι συνομιλητές μας, και ιδιαίτερα αυτοί που είναι γνωστοί για την αντίθεσή τους προς τον καπνό, θεωρούν μεν πως το σενάριο αυτό θα ήταν θεωρητικά "ιδεώδες" αλλά εκτιμούν πως αποτελεί **μια υπερβολικά διοικητική προσέγγιση που μπορεί να προκαλέσει πολύ βραχυπρόθεσμα μια αποσταθεροποίηση της ισορροπίας ολόκληρου του τομέα.** Εκτιμούν πως δεν μπορεί να αντιμετωπισθεί σαν ενδεχόμενο εξ αιτίας των βαρύτατων κοινωνικο-οικονομικών συνεπειών.

Μας είπαν, επί λέξει

"Η Επιτροπή είναι αντίθετη με τις επιδοτήσεις στην καλλιέργεια του καπνού, αλλά επιθυμούμε να βρούμε μια λύση για να διατηρηθούν οι θέσεις εργασίας."

"Από λόγους αρχής η χώρα την οποία εκπροσωπώ είναι αντίθετη με τις επιδοτήσεις αλλά πρέπει και να υιοθετεί μια λογική στάση απέναντι στις χώρες τις οποίες αφορά η καλλιέργεια του καπνού."

Όρια και δυσχέρειες αυτού του σεναρίου

Το σενάριο αυτό στηρίζεται σε τρεις κεντρικές ιδέες: **πολιτική αναγκαιότητα να τεθεί τέρμα σ' αυτό το σύστημα, προοδευτική έξοδος, θέση σε εφαρμογή συστημάτων μετατροπής.** Και οι τρεις αυτές ιδέες, όμως, απορρίπτονται από τα επιχειρήματα που

αναπτύσσουν πολλοί συμμετέχοντες, τόσο από τον επαγγελματικό χώρο, όσο και από θεσμικούς φορείς.

Η πολιτική βούληση να τελειώνουμε μ' αυτόν τον τομέα αποτέλεσε μιν για κάποιους μήνες την επιδεικτικά εμφανή θέση της Επιτροπής, **δεν είναι όμως πλέον τόσο αυτονόητη**, ιδιαίτερα μετά την απόρριψή της από το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο. Σήμερα οι περισσότεροι από τους υπεύθυνους που ρωτήθηκαν, και μέσα στην ίδια την Επιτροπή, παραδέχονται πως δεν υπάρχει πολιτική απαίτηση να καταργηθεί αυτή η ΚΟΑ, κάτι που θα ήταν άλλωστε αντίθετο προς τις Συνθήκες.

Όσον αφορά τον **προοδευτικό χαρακτήρα της κατάργησης**, πολλοί παρατηρητές επισημαίνουν πως **πρόκειται απλά για ένα δόλωμα** αφού, σε 3 ή 4 το πολύ χρόνια, η πτώση των ενισχύσεων κατά 30 ως 40% θα ήταν αρκετή για να ξεριζώσει τον τομέα εντελώς. Το χρονικό όριο των 10 ετών το οποίο ανακοινώνεται θα παρέμενε απλώς θεωρητικό και προς επίδειξη. Όσοι προωθούν μια τέτοια λύση θα έβλεπαν να τους επιρρίπτονται πλήρως οι ευθύνες για την απώλεια θέσεων εργασίας την οποία θα προκαλούσε η διάλυση του τομέα.

Τέλος η **αναφερθείσα μεταφορά των επιδοτήσεων που θα καταργηθούν, για να τροφοδοτηθεί το ταμείο για τη μετατροπή της δραστηριότητας των καλλιεργητών, παραμένει κι' αυτή στο στάδιο των ηχηρών ανακοινώσεων** μια που το ζήτημα των εναλλακτικών παραγωγών **πολύ απέχει**, κατά τη γνώμη της μεγάλης πλειοψηφίας των συνομιλητών μας, **από το να θεωρηθεί λυμένο**. Συγκεκριμένα η ίδια η βασική αρχή της χρηματοδότησης προγραμμάτων μετατροπής δεν αντιστοιχεί στις άμεσες και πραγματικές ανάγκες χιλιάδων καλλιεργητών. Αυτοί ζητούν βιώσιμες λύσεις για να καλύψουν τις ανάγκες τις δικές τους, των οικογενειών τους και των εργαζομένων τους και όχι ιδέες, θεωρητικές αρχές και πειραματικά σχέδια.

Μας είπαν, επί λέξει

"Σκεφτόμαστε 20 χρόνια ανεπιτυχώς ψάχνοντας για εύστοχες εναλλακτικές λύσεις για τους καλλιεργητές. Πριν καταλήξει αυτός ο προβληματισμός δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπιστεί το ενδεχόμενο μιας κατάργησης των άμεσων παραγωγικών ενισχύσεων."

"Δεν έχω πειστεί πως η κατάργηση των ενισχύσεων και το να αντιμετωπίσουμε μετά μαζικά προβλήματα απασχόλησης είναι μέσα στη λογική της γεωργικής πολιτικής που ασκεί η Ευρωπαϊκή Ένωση."

"Το πρόβλημα που θέτει η παραγωγή καπνού δεν θα λυθεί παρά μόνο με τρόπο ορθολογικό και απαλλαγμένο από ηθικολογικές προκαταλήψεις."

2.3 – Η ΑΠΟΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΠΕΡΑΣΜΑ ΣΤΟΝ 2^ο ΠΥΛΩΝΑ

Η αποσύνδεση, που είναι το σενάριο που αναφέρεται πιο συχνά από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, είναι η νέα εκδοχή της εγκατάλειψης των άμεσων ενισχύσεων προς όφελος του δεύτερου πυλώνα της ΚΑΠ, προκαλεί, όμως, πολλές επιφυλάξεις στο επίπεδο των κρατών - μελών.

→ Η ΑΠΟΣΥΝΔΕΣΗ

Η βασική αρχή του σεναρίου

Η βασική αρχή της αποσύνδεσης στηρίζεται στην **καταβολή ενισχύσεων στους αγρότες χωρίς αυτό να αντιστοιχεί στην ανάληψη από την πλευρά τους μιας δέσμευσης για άσκηση κάποιας αγροτικής δραστηριότητας άλλης από την συντήρηση του τοπίου.** Το σύστημα αυτό, που ο υπολογισμός του θα γίνεται με βάση το σημερινό επίπεδο άμεσων ενισχύσεων που παίρνουν οι αγρότες, παρουσιάζεται με δύο διαφορετικές εναλλακτικές μορφές: **μερική αποσύνδεση ή ολική αποσύνδεση.**

Αυτό είναι το σενάριο που προτιμά ο επίτροπος Γεωργίας Φραντς Φίσελνερ, Συνιστά μια μερική αποσύνδεση για το ελαιόλαδο, το βαμβάκι,... που απαιτούν ακόμα άμεση ενθάρρυνση, και **μια ολική αποσύνδεση για τον καπνό για πολλούς λόγους :**

- η ολική αποσύνδεση επιτρέπει **να εξαφανιστεί ο έντονα ορατός χαρακτήρας** των ενισχύσεων στον καπνό και λύνει κατ' αυτόν τον τρόπο το πολιτικό πρόβλημα
- η αποσύνδεση **ανταποκρίνεται στους στόχους της αναθεώρησης της ΚΑΠ:** προσανατολισμός της παραγωγής προς τις αγορές, απλούστευση των όσων υπάρχουν και άντληση των πλεονεκτημάτων από την αναθεώρηση μέσα στον ΠΟΕ
- επιτρέπει **να αποφευχθούν οι διοικητικές δυσχέρειες** που είναι σύμφυτες με τη μερική αποσύνδεση.

Μας είπαν, επί λέξει

"Η αποσύνδεση θα επέτρεπε να πάψει η αντίφαση ανάμεσα στις επιδοτήσεις της καπνοπαραγωγής και στις εκστρατείες υπέρ της δημόσιας υγείας: θα επέτρεπε πράγματι στην αγορά να αποφασίσει για τη συνέχιση της παραγωγής."

"Η ολική αποσύνδεση των ενισχύσεων θα επέτρεπε ένα άνοιγμα των αγορών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα μπορούσε κατά συνέπεια να επιβάλει τους όρους της σε θέματα ποιότητας προς τις τρίτες χώρες."

"Αν προταθεί η – μερική ή ολική – αποσύνδεση, θα είναι προς το συμφέρον της παραγωγής να ενταχθεί για να δώσει μια ευκαιρία στον κλάδο."

Όρια και δυσχέρειες αυτού του σεναρίου

Οι πολέμιοι της αποσύνδεσης προβάλλουν το πρόβλημα της **κοινωνικής αποδοχής ενός τέτοιου συστήματος** (άνθρωποι που θα πληρώνονται για να μην κάνουν τίποτε). Για τον καπνό το υψηλό επίπεδο ενισχύσεων, που δικαιολογείται σήμερα από την ανάγκη να καταφεύγουμε σε σημαντικό εξωτερικό εργατικό δυναμικό, θα ήταν **ακόμα πιο αμφισβητήσιμο** αν δίνονταν μόνο στον παραγωγό, ο οποίος δεν θα είχε πλέον κανένα συμφέρον να συνεχίσει την καλλιέργεια του καπνού και να απευθύνεται στο εποχιακό εργατικό δυναμικό.

Αρα η εφαρμογή της αποσύνδεσης θα προκαλούσε **πρόσθετο κόστος που θα συνδεόταν με την έλλειψη αξιοποίησης του εργατικού δυναμικού και με την αύξηση της ανεργίας**. Είναι πράγματι δεδομένο πως για τους εποχιακούς δεν υπάρχει ουσιαστικά λύση εκτός της γεωργίας.

Εξ άλλου η αποσύνδεση θα είχε σαν αποτέλεσμα να **οδηγήσει τους παραγωγούς στην εγκατάλειψη της γεωργίας ή θα τους έκανε να στραφούν είτε προς τις απλούστερες παραγωγές (δημητριακά) είτε προς τις πιο αποδοτικές οικονομικά (εντατική κτηνοτροφία)**. Το σύστημα θα τους έκανε να εγκαταλείψουν όλους τους στόχους που τίθενται σήμερα για τη γεωργία: διαφοροποιημένες παραγωγές, με σεβασμό στο περιβάλλον, που απευθύνονται σε εξωτερικό εργατικό δυναμικό, που ενσωματώνουν και τη λογική των αγορών και τη λογική του συμφέροντος του καταναλωτή,...Το κυριότερο είναι πως θα τους απομάκρυνε επίσης **από τις απαιτήσεις ποιότητας για τα προϊόντα**, που ζητούν έντονα οι βιομηχανίες όσον αφορά τον καπνό.

Άλλωστε η ορθότητα του επιχειρήματος σύμφωνα με το οποίο η αποσύνδεση θα επιτρέψει στροφή της παραγωγής προς τις ανάγκες της αγοράς δεν έχει ακόμα αποδειχθεί. **Η ίδια η Επιτροπή εκφράζει, παρασκηνακά, επιφυλάξεις για το θέμα αυτό**. Αντίθετα οι αγρότες θα είχαν τον πειρασμό να στραφούν στις καλλιέργειες που είναι πιο απλές και που χρειάζονται το λιγότερο εργατικό δυναμικό. Αυτό θα είχε τον επιπλέον κίνδυνο να προκαλέσει **υπερχείλιση αγορών που είναι ήδη κορεσμένες**, πράγμα που θα είχε ασφαλώς συνέπειες πάνω στη σταθερότητα της γεωργίας γενικότερα.

Πρέπει επίσης να θυμίσουμε το ιστορικό προηγούμενο της αποσύνδεσης, όπως επιχειρήθηκε στις ΗΠΑ το 1996 με τον αγροτικό τους νόμο (*Farm Bill*). **Οι συνέπειές της ήταν στην πραγματικότητα πολύ μακριά από τα προσδοκώμενα αποτελέσματα**: κρίση άνευ προηγουμένου στη γεωργία, πολλαπλασιασμός των έκτακτων ενισχύσεων στους αγρότες και σε μερικές παραγωγές και μετά αναδίπλωση και εγκατάλειψη του συστήματος με επιστροφή σε ένα πιο κλασσικό πλαίσιο. Τίποτε σήμερα δεν μας επιτρέπει να πούμε με σιγουριά πως η Ευρώπη θα τα πάει πιο καλά σ' αυτό το ζήτημα απ' ό,τι έκαναν οι ΗΠΑ.

Ας υπογραμμιστεί επίσης πως η **μερική αποσύνδεση** των ενισχύσεων, που υποστηρίζεται από μερικούς από τους συνομιλητές που συναντήσαμε, **δεν φαίνεται ικανή να προσφέρει στους καπνοκαλλιεργητές επαρκές επίπεδο εισοδημάτων** και, εκτός από την διοικητική και λογιστική πολυπλοκότητα της συνύπαρξης δύο συστημάτων, **δεν θα έλυne καθόλου το πρόβλημα της προς τα έξω εμφάνισης των ενισχύσεων στον καπνό**.

Από την αποσύνδεση ως τη δημιουργία ενός δεύτερου πυλώνα οι περιορισμοί είναι κοινοί

Πέρα από τη βασική αρχή της αποσύνδεσης τίθεται το ζήτημα της ίδιας της λογικής που οδηγεί στην εγκαθίδρυση ενός 2^{ου} πυλώνα στην ΚΑΠ. Ένα τέτοιο σύστημα θέτει ήδη, παρά το γεγονός ότι είναι ακόμα στο προκαταρκτικό του στάδιο, πολλά ερωτηματικά εκ των οποίων το σημαντικότερο για τον καπνό είναι **η αναγνώριση του επιπέδου απασχόλησης**. Πράγματι το σύστημα αυτό, μειώνοντας τις άμεσες ενισχύσεις, θα καθιστούσε πιο εύθραυστη την ισορροπία της παραγωγής, ενώ οι παράμετροι χορήγησης των ενισχύσεων με γνώμονα τη χωροταξική σημασία για την ύπαιθρο δεν επιτρέπουν να υπάρξει μια αναπλήρωση.

Ένα άλλο ζήτημα, που θέτει το πέρασμα των ενισχύσεων σ' έναν 2^ο πυλώνα, είναι η σχεδόν αναπόφευκτη προσφυγή σε εθνικές χρηματοδοτήσεις **οι οποίες οπωσδήποτε θα καταλήξουν σε μετατοπίσεις της παραγωγής**. Τελικά οι περιφέρειες και η ανάπτυξη της υπαίθρου μπορεί να πληγούν ενώ ο στόχος αυτού του σεναρίου ήταν να ευνοήσει την ανάπτυξή τους.

Πολλοί άλλωστε από τους συνομιλητές μας θεωρούν δεδομένο πως αυτό το σενάριο **θα έθετε σε αμφισβήτηση την πολιτική ποιότητας που ασκείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση**. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τον καπνό, γιατί οι παραγωγοί δεν θα είχαν πλέον στη διάθεσή τους τα μέσα για να καταβάλουν τις προσπάθειες που απαιτούνται για την ανάπτυξη καπνών με ελεγχόμενο αντίκτυπο για τον καταναλωτή.

Μας είπαν, επί λέξει

"Η αποσύνδεση των ενισχύσεων για τον καπνό θα ήταν συνώνυμη με την εγκατάλειψη των προσπαθειών για ποιότητα. Άρα δεν φαίνεται πως θα ήταν προς το συμφέρον του καταναλωτή."

"Είναι λάθος να πιστεύουμε πως η αποσύνδεση θα εξαλείψει τον έντονα εμφανή χαρακτήρα των ενισχύσεων για τον καπνό: θα είναι αδύνατον να δικαιολογηθεί η καταβολή του σημερινού επιπέδου ενισχύσεων για να εγκαταλειφθεί πλήρως, σε μερικές περιπτώσεις, η γεωργική δραστηριότητα."

"Η αποσύνδεση θα είχε σαν συνέπεια τη μαζική εμφάνιση των καλλιεργητών σε αγορές που είναι ήδη κορεσμένες. Είναι λοιπόν ασυμβίβαστη με την αγροτική οικονομική πραγματικότητα."

"Το πέρασμα των ενισχύσεων από τον 1^ο προς τον 2^ο πυλώνα υπάρχει κίνδυνος να οδηγήσει σε πτώση της ποιότητας των προϊόντων."

"Το να ενταχθούν οι ενισχύσεις στον 2^ο πυλώνα σημαίνει κίνδυνο να γίνουν φτωχότερες ολόκληρες περιφέρειες προς όφελος περιφερειών που θα απολαμβάνουν μεγαλύτερων και καλύτερα κατανομημένων εθνικών ενισχύσεων."

2.4 – Η ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΟΥ ΥΠΑΡΧΟΝΤΟΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Το τελευταίο αναφερόμενο σενάριο, η διατήρηση των βασικών ρυθμίσεων της σημερινής ΚΟΑ, αν και δεν προκαλεί πραγματικό ενθουσιασμό, είναι, κατά τα λεγόμενα πολλών συνομιλητών, "η λιγότερο κακή" από τις δυνατές επιλογές και η μόνη που επιτρέπει να διατηρηθεί η απασχόληση στις παραγωγικές περιοχές και η κοινωνικο-οικονομική ισορροπία των περισσότερων καπνοπαραγωγικών περιφερειών.

Η βασική αρχή του σεναρίου

Το σενάριο συνίσταται στη διατήρηση και παράταση του ισχύοντος συστήματος το οποίο βασίζεται στην ΚΟΑ καπνού, που ήδη έχει αναθεωρηθεί πολλές φορές για να ληφθούν υπ' όψη οι πραγματικές συνθήκες της αγοράς.

Είναι ένα από τα τρία σενάρια που αντιμετωπίζονται σαν ενδεχόμενα από τη ΓΔ Γεωργίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία προβλέπει εξ άλλου και **μερικές προσαρμογές** ώστε να ανταποκριθεί στις οικονομικές και πολιτικές ανησυχίες που διατυπώθηκαν σχετικά με το μέλλον του τομέα.

Το σενάριο αυτό συναντά την αντίθεση της πλειονότητας των "κατά του καπνού" που ασκούν κριτική για την **ηθική ασυνέπεια** των ενισχύσεων στην παραγωγή του καπνού σε σχέση με τις εκστρατείες καταπολέμησης της κατανάλωσης τσιγάρων και άλλων τελικών προϊόντων ή και για **το κόστος τους (0,9 δις. Ευρώ κάθε χρόνο)**.

Μας είπαν, επί λέξει

"Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να έχει συνέπεια στις πολιτικές της: αν ενισχύει την παραγωγή του καπνού και διατηρεί μια ΚΟΑ για το προϊόν, δεν είναι συνεπής."

Πλεονεκτήματα και ευκαιρίες που δίνει αυτό το σενάριο

Το ισχύον σύστημα είναι καρπός μιας εξέλιξης που επέτρεψε **μια γνήσια πλαισίωση της καπνοπαραγωγής στην Ευρώπη**. Βασίζεται σ' ένα σύστημα πριμ, καθορίζει ποσοστώσεις παραγωγής που επιτρέπουν τον έλεγχο των παραγόμενων ποσοτήτων αποφεύγοντας την κερδοσκοπία και κατάργησε τις εξαγωγικές επιστροφές.

Με τον τρόπο αυτό τα άμεσα πλεονεκτήματα που προκύπτουν για την παραγωγή από το σύστημα αυτό είναι πολλά: η ΚΟΑ καπνού επέτρεψε στη δεκαετία του 1970 μια αναδιάρθρωση ποικιλιών από τις παραδοσιακές προς αυτές που ζητά η αγορά, ευνοώντας ταυτόχρονα την εγκατάλειψη των καπνών που δεν είχαν πραγματικά εγγενή ποιοτικά χαρακτηριστικά. Επιτρέπει επίσης την ανάπτυξη ειδικών καλλιεργητικών τεχνικών για τη βελτίωση των παραγόμενων ποικιλιών και ανταμείβει την ποιότητα μέσω της μεταβλητής πριμοδότησης. Αυτή άλλωστε επέτρεψε την **ύπαρξη πειστικών αποτελεσμάτων στα θέματα των τιμών και της χρησιμοποίησης ευρωπαϊκών καπνών**, πράγμα που υπογραμμίζει η Επιτροπή στην έκθεσή της όπου περιγράφει τα γεγονότα για την οργάνωση της ΚΟΑ καπνού, το Νοέμβριο του 2002.

Το σημερινό σύστημα λαμβάνει άλλωστε υπ' όψη τα ζητήματα της δημόσιας υγείας: **το κοινοτικό ταμείο του καπνού**, που δημιουργήθηκε το 1992, χρηματοδοτείται με την παρακράτηση του 3% των επιδοτήσεων που καταβάλλονται κάθε χρόνο στους παραγωγούς. Στοχεύει κυρίως στη βελτίωση της πληροφόρησης του καταναλωτή πάνω στους κινδύνους που συνδέονται με τον καπνό.

Αυτός ο προσανατολισμός υπέρ της δημόσιας υγείας συμπληρωνόταν κάποτε και από τη χρηματοδότηση **σχεδίων Έρευνας και Ανάπτυξης**, που δυστυχώς τώρα έχουν εγκαταλειφθεί. Μένει μέχρι σήμερα ένα κανονιστικό πλέγμα μοναδικό στον κόσμο σχετικά με την περιεκτικότητα σε πίσσα και νικοτίνη, που σίγουρα δεν θα μπορούσαν να υιοθετηθούν αν δεν υπήρχε μια πλαισίωση της ευρωπαϊκής παραγωγής με συγκεκριμένους στόχους.

Όπως άλλωστε μας είπαν πολλοί από τους συνομιλητές μας στις συναντήσεις που είχαμε, η ΚΟΑ του καπνού δεν έχει σοβαρό ανταγωνιστή σε ό,τι αφορά την αποτελεσματικότητα: **επιτρέπει πράγματι μια πραγματική αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού** στις μειονεκτικές περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και συμμετέχει ενεργά στην καταπολέμηση της απερίημωσης και της αστυφιλίας. **Η οικονομική δραστηριότητα που προκύπτει σε τοπικό επίπεδο ως αποτέλεσμα της καπνοκαλλιέργειας** αποτελεί έναν πόλο σταθερότητας για πολλές περιφέρειες, τόσο σε επίπεδο εργατικού δυναμικού όσο και σε επίπεδο διατήρησης των υπηρεσιών προσέγγισης του πολίτη (ταχυδρομεία, παντοπωλεία κλπ).

Τέλος το σημερινό σύστημα **έχει πλήρη διαφάνεια** και **δημιουργεί αυξημένο αίσθημα ευθύνης στις ομάδες παραγωγών** στις οποίες έχει ανατεθεί κυρίως η κατανομή του μεταβλητού μέρους της πριμοδότησης με γνώμονα την ποιότητα. Μια τέτοια υπευθυνότητα αποτελεί στόχο προτεραιότητας για μερικές άλλες παραγωγές που θεωρούνται ισοδύναμες, όπως τα οπωροκηπευτικά.

Η ισχύουσα ΚΟΑ, που σίγουρα επιδέχεται τελειοποιήσεις, παραμένει ως σήμερα η **καλύτερη επιλογή** για το μέλλον της ευρωπαϊκής παραγωγής, τόσο σε πολιτικό όσο και σε κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο. **Πολυάριθμοι συνομιλητές μας το παραδέχονται άλλωστε, είτε επίσημα είτε συγκαλυμένα.**

Μας είπαν, επί λέξει

"Η διατήρηση του σημερινού συστήματος πλαισίωσης της καπνοκαλλιέργειας μου φαίνεται πως είναι ο πιο ορθολογικός τρόπος για τη διατήρηση των ισορροπιών του τομέα."

"Η ισχύουσα ΚΟΑ πρέπει να διατηρηθεί, με κάποιες τροποποιήσεις."

"Το μέλλον του τομέα περνάει από τη διατήρηση του σημερινού συστήματος, με επιδοτήσεις και ποσοτώσεις που αποφεύγουν κάθε κερδοσκοπία και εγγυώνται μια σταθερότητα εισοδημάτων και τιμών."

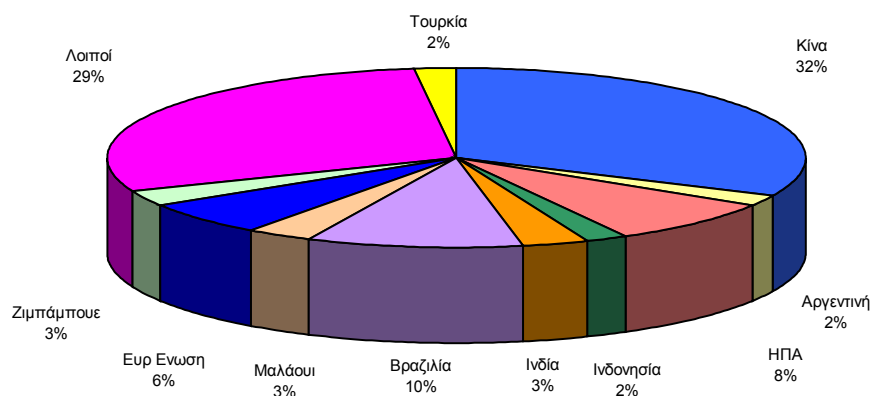
"Είναι προς το συμφέρον του καταναλωτή να διτηρηθεί το ισχύον σύστημα: είναι το μόνο που εγγυάται προϊόντα ποιότητας και λιγότερο επιβλαβή."

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ :
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΑΡΙΘΜΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΑΠΝΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ

1 - Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΑΠΝΟΥ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΑΓΟΡΑ

- ✓ παράγεται σε 128 χώρες του κόσμου
- ✓ από την Κίνα (2.000.000 τόν.) ως τη Λιβερία (10 τόν.), όπως και στην Ινδία (648.000 τόν.), τις ΗΠΑ (646.000 τόν.), τη Βραζιλία (570.000 τόν.) και τη Ζιμπάμπουε (190.000 τόν.)
- ✓ Μεριδίο της ευρωπαϊκής παραγωγής στην παγκόσμια αγορά: 6%
- ✓ Εισαγόμενο μερίδιο των αναγκών της Ευρ. Ένωσης σε: 75%
- ✓ Συνολικό ευρωπαϊκό έλλειμμα του εμπορ. ισοζυγίου ακατέργ. καπνού: 1 800 εκ. Ευρώ
- ✓ Εξαγωγές της Ευρωπαϊκής Ένωσης : 510 εκ. Ευρώ
- ✓ Εισαγωγές της Ευρωπαϊκής Ένωσης : 2 310 εκ. Ευρώ.

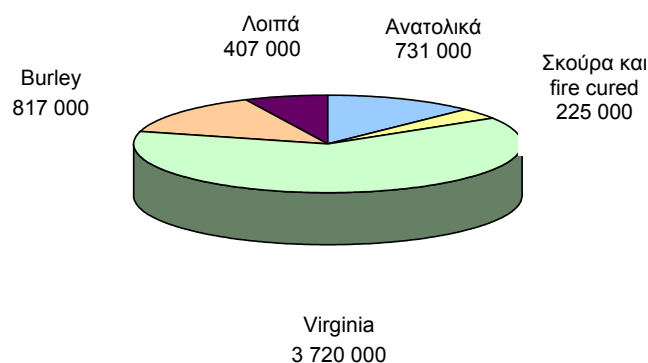
Κατανομή της παγκόσμιας παραγωγής

(στοιχεία 2002)

Παγκόσμια παραγωγή φύλλων ανά ποικιλία

Συνολική παραγωγή 5 900 000 τόν.

(στοιχεία 2002)

2 – ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΚΑΙ ΕΤΗΣΙΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

→ ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ

- ✓ πάνω από 600 δισ. τσιγάρα πωλούνται στην Ευρώπη
- ✓ χρησιμοποιούνται 720 000 τόν. ακατέργαστου καπνού, από τους οποίους 180 000 τόν. παράγονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση
- ✓ η Ευρωπαϊκή Ένωση εισάγει 540.000 τόνους, δηλαδή το 75% των αναγκών της σε ακατέργαστα καπνά

→ ΕΤΗΣΙΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

- ✓ 0,9 δισ. Ευρώ για στήριξη της καπνοκαλλιέργειας
- ✓ 63 δισ. Ευρώ έσοδα για τα Κράτη – Μέλη από τους φόρους για τα τσιγάρα.

3 – Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΑΠΝΟΠΑΡΑΓΩΓΗ

3.1- Οι αριθμοί και τα χαρακτηριστικά της ευρωπαϊκής καπνοπαραγωγής

→ ΕΤΗΣΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

- ✓ 334 064 τόν. ακατέργαστου καπνού
- ✓ 180 000 εκτάρια όπου παράγεται
- ✓ 456 000 άμεσες θέσεις εργασίας, δηλ. 111 000 καλλιεργητές και 345 000 εποχιακοί
- ✓ Μέση έκταση των εδαφών που αφιερώνονται στην καπνοκαλλιέργεια: 1 ως 2 εκτ.
- ✓ 1.000 με 2.000 ώρες εργασίας ανά εκτάριο, ανάλογα με τις ποικιλίες
- ✓ 8 κράτη παράγουν καπνό: Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία, Γαλλία, Πορτογαλία, Γερμανία, Βέλγιο και Αυστρία.

Κατανομή των ορίων εγγυήσεως ανά ποικιλία για το 2003-2004

	ΒΙΡΤΖΙΝΙΑ	ΜΠΕΡΛΕΥΪ	ΣΚΟΥΡΑ	FIRE CURED	ΑΝΑΤΟΛΙΚΑ	ΣΥΝΟΛΟ
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	4 728	2 588	3 731	-	-	11 047
ΑΥΣΤΡΙΑ	29	426	96	-	-	551
ΒΕΛΓΙΟ	-	149	1 404	-	-	1 553
ΙΣΠΑΝΙΑ	29 028	5 545	6 388	30	-	40 991
ΓΑΛΛΙΑ	10 490	9 262	5 170	-	-	24 922
ΕΛΛΑΣ	35 242	11 842	-	-	74 762	121 846
ΙΤΑΛΙΑ	48 263	47 689	15 682	6 255	9 331	127 220
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	4 906	1 028	-	-	-	5 934
ΣΥΝΟΛΟ	132 686	78 529	32 471	6 285	84 093	334 064

Θέσεις εργασίας που συνδέονται με την παραγωγή

	ΠΑΡΑΓΩΓΟΙ	ΕΠΟΧΙΑΚΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	1 301	14 699	16 000
ΑΥΣΤΡΙΑ	89	ND	89
ΒΕΛΓΙΟ	263	678	941
ΙΣΠΑΝΙΑ	7 179	31 321	38 500
ΓΑΛΛΙΑ	5 793	42 714	48 507
ΕΛΛΑΣ	63 586	147 614	211 200
ΙΤΑΛΙΑ	32 559	102 441	135 000
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	570	3080	3 650

→ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΠΝΟΥ

Η Ευρώπη παράγει μεγάλη ποικιλία καπνών που μπαίνουν στη σύνθεση όλων των τύπων τσιγάρου. Τα ευρωπαϊκά καπνά ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις ποιότητας των διεθνών αγορών και είναι η συνισταμένη των προσπάθειών που ξεκίνησαν πριν από δεκαπέντε και πλέον χρόνια από τους καλλιεργητές, για να παράγουν **ποικιλίες που να ανταποκρίνονται στο γούστο και στις προσδοκίες του καταναλωτή και να είναι λιγότερο επιβλαβείς για την υγεία.**

Η Ευρώπη παράγει αρωματικές ποικιλίες, από τις πλέον περιζήτητες στον κόσμο: τα **ανατολικά καπνά**. Πολύ ανθεκτικά, ταιριάζουν στα λιγότερο εύφορα εδάφη και μπαίνουν σε μικρές δόσεις σε όλα σχεδόν τα μίγματα για τσιγάρα, σκούρα και ανοιχτόχρωμα. Τα μοναδικά αυτά καπνά καλλιεργούνται αποκλειστικά στο Βορειο-ανατολικό τμήμα της Μεσογειακής λεκάνης.

Οι ευρωπαίοι παραγωγοί καλλιεργούν και **ανοιχτόχρωμες (ξανθές) ποικιλίες**, που είναι η βάση της αγγλικής και αμερικανικής γεύσης και που βρίσκονται σε πλήρη ανάπτυξη: τα βιρτζίνια, που ξηραίνονται σε φούρνους και χαρακτηρίζονται από το κίτρινο και πορτοκαλί χρώμα τους και τη γλυκειά τους γεύση και τα μπέρλεϋ, που ξηραίνονται στον αέρα. Τα καπνά αυτά, που είναι τα πλέον καλλιεργούμενα στον κόσμο, γίνονται αντικείμενο διαπραγμάτευσης σε υπερβολικά ανταγωνιστικές αγορές. Η Ευρώπη κατόρθωσε να αναπτύξει ειδικές παραγωγές που ενδιαφέρουν τους διεθνείς αγοραστές. Πρόκειται για ποικιλίες βιρτζίνια που λέγονται filler (για γέμισμα), χωρίς πολύ άρωμα αλλά με χαμηλή περιεκτικότητα σε νικοτίνη και χαμηλή παρουσία πίσσας ή μπέρλεϋ με χαρακτηριστική γεύση που επιτρέπει η ιδιαιτερότητα των ευρωπαϊκών εδαφών και το κλίμα.

Τέλος, οι **παραδοσιακές ευρωπαϊκές ποικιλίες σκούρων καπνών**, που αποξηραίνονται στον αέρα ή σε αμούς αρωματικών ξύλων, μπαίνουν στη σύνθεση των πούρων, του καπνού για πίπα ή στα σκούρα τσιγάρα.

3.2- Οι μονάδες: δομή και γεωγραφική κατανομή

→ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ

Ο καπνός είναι ένα φυτό τροπικής προέλευσης που χρειάζεται ζέστη και υγρασία. Η ιδανική θερμοκρασία για την ανάπτυξή του είναι περί τους 27°. Η Ευρώπη δεν διαθέτει τα κλιματολογικά πλεονεκτήματα του νότου των ΗΠΑ (Βιρτζίνια, Βόρεια Καρολίνα, Κεντάκυ κλπ.) αλλά οι καπνοπαραγωγικές περιοχές των 8 χωρών παραγωγής καπνού έχουν πραγματικά προτερήματα: **διαφορετικότητα εδαφικών και κλιματολογικών συνθηκών**, που επιτρέπει να παράγεται ευρύτατη ποικιλία καπνών, **ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες** κατά την περίοδο της βλάστησης του καπνού (από το Μάιο ως το Σεπτέμβριο / Οκτώβριο). Εξ άλλου **ο καπνός ως φυτό είναι πολύ ανθεκτικός** και αρκείται στα δύσκολα εδάφη ορισμένων παραγωγικών περιφερειών, ιδιαίτερα στη Βόρεια Ελλάδα, όπου καμμία άλλη καλλιέργεια δεν θα μπορούσε να αναπτυχθεί.

Οι περιφέρειες όπου παράγεται καπνός:

A insérer : carte des zones de production en Europe

- 🇮🇹 **Ιταλία:** Αμπρούτζ, Βασιλικάτα, Καμπανία, Ούμπρια, Πούλια, Βενετία
- 🇪🇪 **Ελλάς:** Μακεδονία, Θεσσαλία, Θράκη
- 🇪🇸 **Ισπανία:** Ανδαλουσία, Καστίλλη, Εξτρεμαδούρα, Λεόν, Ναβάρρα

- 🏰 **Γαλλία:** Αλσατία, Ακιταίνη, Ντωφινέ, Βορράς, Νότος-Πυρηναία, Πουατού, Κοιλάδα του Λείγηρα
- 🏰 **Πορτογαλία:** Αζόρες, Εσωτερική και παράκτια Μπέιρα, Βόρειο Αλαντέχο
- 🏰 **Γερμανία:** Βάδη-Βυτεμβέργη, Βαυαρία, Βραδεμβούργο, Παλατινάτο, Κάτω Σαξωνία, Σλέσβιγκ-Χολστάιν, Σαξωνία, Άνω Σαξωνία
- 🏰 **Αυστρία:** Άνω Αυστρία, Βόρεια Αυστρία, Μπούργκενλαντ, Στάγιερμαρκ
- 🏰 **Βέλγιο:** Δυτική Φλάνδρα

→ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΑΠΝΟΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ

Οι ευρωπαϊκές καπνοπαραγωγικές μονάδες χαρακτηρίζονται από την ποικιλομορφία τους αλλά **οι πιο πολλές έχουν μικρές εκτάσεις**. Η μέση **επιφάνεια που καλλιεργείται με καπνό ανά μονάδα ποικίλει από 1 ως 2 εκτάρια** (10 ως 20 στρέμματα).

Ο καπνός καλλιεργείται είτε σε μικρές ειδικευμένες μονάδες που εξαρτώνται αποκλειστικά από αυτήν την καλλιέργεια είτε σε μονάδες όπου αποτελεί συμπλήρωμα άλλων δραστηριοτήτων (δημητριακά, κτηνοτροφία, οπωροκηπευτικά, αμπέλια,...). Όποια όμως κι' αν είναι η μορφή της εκμετάλλευσης, ο καπνός αποτελεί μια καλλιέργεια κλειδί που **αποδίδει κατά κανόνα το βασικό τμήμα του εισοδήματος της μονάδας (το 60% κατά μέσο όρο)**.

Είτε είναι εξειδικευμένες είτε είναι πολλαπλών δραστηριοτήτων οι μονάδες είναι πάντα οικογενειακές εκμεταλλεύσεις μικρού ή μεσαίου μεγέθους, που προσφεύγουν σε **πολυάριθμο εποχιακό εργατικό δυναμικό** (κατά μέσο όρο 3 ως 4 εποχιακοί απασχολούμενοι ανά εκμετάλλευση).

Τα παραδείγματα που ακολουθούν παρουσιάζουν, με βάση υπαρκτές περιπτώσεις, τους διάφορους τύπους καπνοπαραγωγικών μονάδων που μπορεί κανείς να δει στα διάφορα σημεία της Ευρώπης.

→ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΠΝΟΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

Στη Γερμανία :

Ο Albert Reeb, 46 ετών, παντρεμένος, με δύο παιδιά, καλλιεργεί καπνά στο Dudenhofen, κοντά στο Spreyer, στο κρατίδιο της Ρηνανίας - Παλατινάτου, σε μια μονάδα με πολυκαλλιέργειες, έκτασης 38 εκτ. Παράγει σίκαλη (22,5 εκτάρια), σιτάρι (3 εκτάρια), σπαραγγια (2,5 εκτάρια) και ρήον (4,5 εκτάρια). Ο καπνός αντιπροσωπεύει :

- **5,5 εκτάρια (Μπέρλεϋ αποκλειστικά)**
- **55 à 60% του εισοδήματος της μονάδας.**

Ο Albert Reeb και η γυναίκα του εργάζονται και οι δύο με πλήρη απασχόληση στη μονάδα και απασχολούν και δέκα εποχιακούς εργάτες. Η παραγωγή καπνού αντιπροσωπεύει **"ένα σημαντικό μέρος του εισοδήματος της μονάδας και χωρίς αυτό δεν θα πιάναμε τα όρια απόδοσης"** όπως μας εξήγησε.

Στο Βέλγιο :

Ο Jacques Beelprez είναι 38 ετών. Είναι καπνοκαλλιεργητής στο Reningelst, σε μια μονάδα πολυκαλλιέργειας 18 εκταρίων. Καλλιεργεί 6 εκτάρια καλαμπόκι, 3 εκτάρια τεύτλα, 4 εκτάρια πατάτες, 1,4 εκτάρια κουνουπίδια, 1,2 εκτάρια κόκκινο λάχανο, και έχει και λιβάδι 0,8 εκτάρια στο οποίο εκτρέφει 160 χοίρους. Η καλλιέργεια του καπνού καλύπτει :

- **1,6 εκτάρια**
- **35% του εισοδήματος της μονάδας.**

Απαιτεί 1600 ώρες εργασίας ανά εκτάριο. Κατά τον Jacques Beelgrez, "παρέχει μια οικονομική εγγύηση που επιτρέπει τις επενδύσεις στο σύνολο της εκμετάλλευσης και αποτελεί έναν πόρο χωρίς τον οποίο δεν θα μπορούσα να συνεχίσω τη δουλειά μου ως αγρότης".

Στην Ισπανία :

Ο Pedro Martinez-Cuesta είναι 55 ετών, είναι παντρεμένος και πατέρας τριών παιδιών. Καλλιεργεί καπνά εδώ και 16 χρόνια στην Talayuela, της Εξτρεμαδούρα. Η μονάδα του είναι αποκλειστικά αφιερωμένη στα καπνά :

- **5,5 εκτάρια**
- **100 % του εισοδήματος της μονάδας.**

Ο Pedro Martinez-Cuesta πραγματοποίησε τα τρία τελευταία χρόνια πολλές επενδύσεις: νέες τεχνικές σποράς, αυτόματο μηχάνημα συγκομιδής και διαλογής ανά επίπεδο φυλλώματος, κλπ. Καλλιεργεί καπνό γιατί, όπως μας είπε, "δεν υπάρχει άλλη καλλιέργεια που να μπορεί να δώσει το ίδιο επίπεδο εισοδήματος και να απασχολήσει τόσο εποχιακό εργατικό δυναμικό, κάτι που επιτρέπει τη διατήρηση της οικονομικής δραστηριότητας γύρω από το χωριό μου".

Στη Γαλλία :

Ο Jean-Marie Merchadou είναι 34 ετών. Είναι παντρεμένος και πατέρας ενός παιδιού και καλλιεργεί καπνά στο Cours-de-Pile στην περιοχή της Dordogne, στη Νοτιο - δυτική Γαλλία. Γι' αυτόν ο καπνός αντιπροσωπεύει :

- **2 εκτάρια με Μπέρλεϋ, ενώ η συνολική έκταση είναι 38 εκτάρια (εκ των οποίων τα 28 εκτάρια έχουν καλαμπόκι)**
- **60% του εισοδήματος της μονάδας.**

Ο Jean-Marie Merchadou ανέλαβε το 1995 την οικογενειακή εκμετάλλευση στην οποία καλλιεργείται καπνός εδώ και δεκαετίες. Προσάρμοσε την παραγωγή του στις απαιτήσεις της αγοράς περνώντας από τις σκούρες ποικιλίες στα Μπέρλεϋ. Απασχολεί δύο άτομα και κάνει τακτικά επενδύσεις (θερμοκήπιο το 1995 και το 1998, μηχανήματα για τη συγκομιδή το 2000) για την καλλιέργεια του καπνού, καλλιέργεια με την οποία είναι πολύ συνδεδεμένος γιατί, όπως μας εξήγησε, "απαιτεί μια ειδική τεχνογνωσία και εγγυάται μια σιγουριά στο εισόδημα".

Στην Ελλάδα

Ο Μουλά Χουσεΐν Σαδίκ Κιαμίλ είναι 36 ετών, είναι παντρεμένος και πατέρας τριών παιδιών. Καλλιεργεί καπνά εδώ και 20 χρόνια στην Οργάνη, στην ομώνυμη περιοχή, στην οικογενειακή εκμετάλλευση. Γι' αυτόν ο καπνός είναι :

- **1,1 εκτάρια, δηλαδή το σύνολο της έκτασης της μονάδας**
- **100% του εισοδήματος της μονάδας.**

Ο καπνός παρέχει απασχόληση σε όλη την οικογένεια, με 1800 ώρες εργασίας ανά εκτάριο. Εγγυάται επίσης στον Μουλά Χουσεΐν Σαδίκ Κιαμίλ "ένα μικρό σταθερό εισόδημα που καμιά άλλη παραγωγή δεν θα μπορούσε να μου το δώσει στην περιοχή μου".

Ο Κιαζίμ Χουσεΐν είναι 45 ετών. Είναι παντρεμένος και πατέρας δύο παιδιών, καλλιεργεί καπνά στην οικογενειακή εκμετάλλευση στον Πάσσο Κομητηνής, στην περιοχή Φιλύρα. Η μονάδα του είναι αποκλειστικά αφιερωμένη στα καπνά:

- **1,5 εκτάρια**
- **100% του εισοδήματος της μονάδας.**

Ο Κιαζίμ Χουσεΐν απασχολεί όλη του την οικογένεια στην καλλιέργεια του καπνού. Απαιτεί 1800 ώρες εργασίας ανά εκτάριο και αποτελεί *"τη μοναδική οικονομικά και αγρονομικά βιώσιμη καλλιέργεια στην περιφέρειά μας"*, μας διευκρινίζει.

Στην Ιταλία :

Ο Serafino Tucci είναι ηλικίας 45 ετών, παντρεμένος και πατέρας δύο παιδιών, ανέλαβε την οικογενειακή εκμετάλλευση που έχει 2 εκτάρια στην Καμπανία, στην οποία καλλιεργεί καπνά εδώ και 20 χρόνια και καλαμπόκι. Η καλλιέργεια του καπνού αντιπροσωπεύει:

- **1 εκτάριο, δηλαδή τη μισή έκταση της μονάδας**
- **80% του εισοδήματος της μονάδας.**

Για τον Serafino Tucci, η καπνοκαλλιέργεια είναι η μόνη οικονομικά και αγρονομικά βιώσιμη πηγή εισοδήματος. Κάνει τακτικά επενδύσεις για μηχανήματα αποξήρανσης και για θερμοκήπια για τις φυτείες.

Ο Giuseppe Taborchi είναι παραγωγός καπνού στη βόρεια Ούμπρια. Είναι ηλικίας 39 ετών, παντρεμένος και πατέρας πέντε παιδιών, ανέλαβε την οικογενειακή εκμετάλλευση που έχει 43 εκτάρια και στην οποία ο καπνός καλλιεργείται από γενιά σε γενιά. Παράγει δημητριακά (19,5 εκτάρια) και ζωοτροφές (1,5 εκτάρια) και εκτρέφει και 5 βοοειδή. Η καπνοκαλλιέργεια αντιπροσωπεύει :

- **22 εκτάρια (καπνά Bright)**
- **95% του εισοδήματος της μονάδας.**

Ο καπνός απασχολεί τρία μέλη της οικογένειας του Giuseppe Taborchi με πλήρη απασχόληση καθώς και δέκα εποχιακούς εργάτες. *"Έχω πάθος με την καπνοκαλλιέργεια, μας διευκρινίζει, γιατί απαιτεί μια αληθινή τεχνογνωσία και εργατικό δυναμικό από το οποίο επωφελείται ολόκληρη η μονάδα και γιατί μου εγγυάται μια σταθερότητα στο εισόδημα"*.

Διατυπώνοντας από κοινού σκέψεις για το μέλλον

Κοινοτικές πολιτικές που να έχουν συνοχή, λήψη υπ' όψη της δημόσιας υγείας, διατήρηση των θέσων εργασίας και σεβασμός στις κοινωνικο-οικονομικές ισορροπίες των περιφερειών, ύπαρξη εναλλακτικών καλλιεργειών, θέση και ευθύνες σε μια παγκοσμιοποιημένη παραγωγή,...πολλά είναι τα ερωτήματα που δεσπόζουν σχετικά με το μέλλον της ευρωπαϊκής καπνοκαλλιέργειας.

Στην προσπάθεια να βρεθούν απαντήσεις, οι ευρωπαίοι καπνοπαραγωγοί ξεκίνησαν μια ευρεία διαβούλευση με τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, με τα Κράτη μέλη και με το σύνολο των ενδιαφερόμενων. Αυτή η Λευκή Βίβλος αποτελεί τη σύνθεση των μαρτυριών και των γνωμών που διατυπώθηκαν, οι οποίες επιτρέπουν να εξετάσουμε τα διάφορα δυνατά σενάρια για το μέλλον, μέσα στο πλαίσιο της κοινής αγροτικής πολιτικής ή πέρα απ' αυτό.

Ένα είναι το επιβεβλημένο συμπέρασμα: όσο η κατανάλωση του προϊόντος παραμένει νόμιμη, δεν υπάρχει κανένας λόγος να θυσιαστεί η καλλιέργειά του και κυρίως οι εκατοντάδες χιλιάδες θέσεις εργασίας που συνδέονται μ' αυτήν. Σ' αυτή τη βάση, επειδή το ισχύον σύστημα πλαισίωσης της ευρωπαϊκής καπνοκαλλιέργειας καθορίζει σαφείς κανόνες, σταθεροποιεί την αγορά, έχει αποδείξει την αποτελεσματικότητά του για την ποιότητα και τη χρησιμοποίηση του ευρωπαϊκού καπνού, λαμβάνει υπ' όψη την προβληματική της δημόσιας υγείας, επιτρέπει τη σταθεροποίηση της απασχόλησης και τη διατήρηση σε τοπικό επίπεδο μιας βιώσιμης οικονομικής δραστηριότητας, γι' αυτό και δεν έχει βρεθεί μέχρι τώρα άλλο ισοδύναμο και παραμένει ο μόνος ορθολογικά ενδεδειγμένος μελλοντικός δρόμος για τον τομέα.

